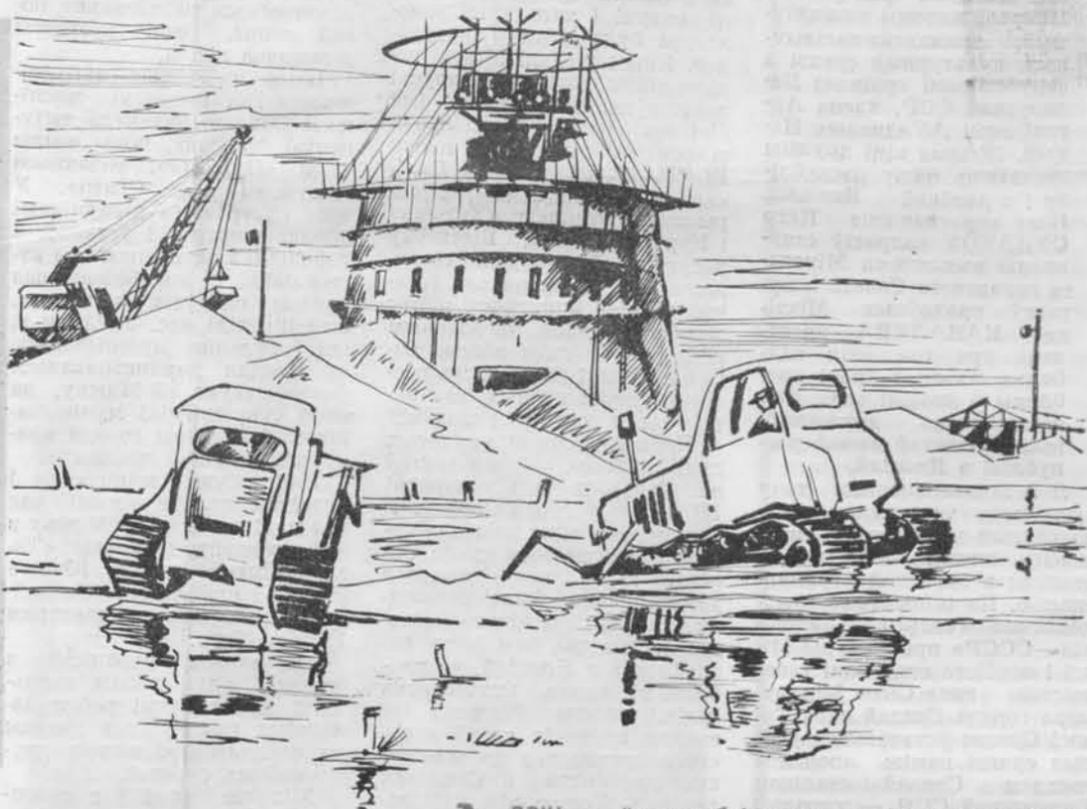

Голас Рафзімы

Выдавецтва «Светлы»
Мінск 1973
Краснапольская 9

№ 41 (1303) КАСТРЫЧНІК 1973 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 18-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

ВЕРАСЫ РАСЦВІТАЮЦЬ ШТОГОД

На невялікую сцэну Дома мастацтваў выйшлі маладыя спевакі і музыканты, і на нейкае імгненне ружова-бэзавыя кашулі юнакоў і сінія кофтакі дзяўчат выклікалі ва ўяўленні знаёмыя з дзяцінства восеньскія дываны верасоў з рэдкімі ляснымі званочкамі. Вакальна-інструментальны ансамбль «Верасы» ў гэты вечар быў дэбютантам. А віталі яго самыя спагадлівыя і строгія слухачы — члены Клуба творчай і навуковай моладзі Мінска.

Мастакі і паэты, музыканты і архітэктары, фізікі і біёлагі збіраюцца штомесяц у першую сераду на свае традыцыйныя пасяджэнні. Як правіла, яны прысвячаюцца нейкай адной тэме. У кастрычніку размова ішла аб маладых выканаўцах Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Мастацкі кіраўнік Белдзяржфілармоніі Васіль Сербін расказаў пра папярэдняе ў сімфанічным і аркестры народнага інструментаў, пра апошнія гастролі, пра пошукі і эксперыменты артыстаў эстрады.

Музычны кіраўнік ансамбля «Верасы» Юрый Рымашэўскі дае інтэрв'ю крыху бянтэжачыся: артыст павінен раскрывацца ў сваёй творчасці, а не ў разважаннях аб ёй. Адказы лаканічныя, кароткія.

— У ансамблі 6 дзяўчат і 6 хлопцаў. Усе яны скончылі кансерваторыю або музычнае вучылішча. Гэта першая праграма, якую мы падрыхтавалі. Днямі адпраўляемся ў месячную паездку па Гродзеншчыне.

Не на кожным пасяджэнні бываюць прэм'еры ці вернісажы, ды ўласна моладзь сюды збіраецца не толькі прыемна правесці вечар. Клуб — гэта месца сустрэч, гутарак і спрэчак людзей розных прафесій, якіх аб'ядноўваюць прага творчасці і актыўнага адносіны да жыцця. Штодзень кожны з іх праводзіць свой рабочы, а часам і вольны час у асяроддзі калег ці «сусе-

дзяў» па прафесіі. Заканамернасць такога становішча зразумелая не толькі ў навуцы, дзе спецыялізацыя даследчыкаў становіцца ўсё больш вузкай, але і ў мастацтве.

Творчыя саюзы рэспублікі дапамагаюць прафесійнаму станаўленню будучых майстроў. Маладзёжная камісія Саюза мастакоў, напрыклад, наладжвае выстаўкі, абмеркаванні работ, кансультацыі па розных пытаннях, камандзіроўкі па рэспубліцы і краіне, паездкі ў дамы творчасці.

Літаратурныя аб'яднанні створаны пры рэдакцыях многіх газет, пры універсітэтах і інстытутах. Масцітыя паэты і празаікі лічаць сваім абавязкам падтрымаць маладых, перасцерагчы іх ад спакуслівай лёгкасці і павярхоўнасці.

Прафесійнае майстэрства — справа абавязковая. Але не менш важна сацыяльная актыўнасць чалавека мастацтва ці навукі, яго круггляд. Інтэрэсы творчай інтэлігенцыі сёння, і моладзі ў першую чаргу, распасціраюцца многа далей пісьмовага стала ці відашукальніка кінакамеры. Складаней, цікавей, важней разабрацца ў сутнасці з'яў, у матывах паводзін людзей, прасачыць нараджэнне і развіццё думкі. А для гэтага трэба многае бачыць, многае чуць, многае атрымаваць з першакрыніц. Вось тут і прыходзіць на дапамогу Клуб творчай і навуковай моладзі, а таксама штогадовыя рэспубліканскія семінары. Сёлетні, шосты па ліку, адбыўся ў Маладзечанскім раёне. Ён быў самы прадстаўнічы — 175 удзельнікаў.

12 дзён маладыя вучоныя, мастакі, архітэктары, пісьменнікі, акцёры, кінематаграфісты з нашай рэспублікі і госці з Грузіі, Малдавіі, Літвы (абмены ўзаемныя) правялі разам. Яны слухалі даклады і лекцыі, сустракаліся з партыйнымі і камсамольскімі работнікамі, выступалі самі. Праграма надзвычай багатая і насычаная, закрануць праблемы вызначаліся актуальнасцю і складанасцю.

Прамысловасць і прырода з пункту гледжання біёлага, міжнародны маладзёжны рух, праблемы і перспектывы сучаснай спектраскапіі, тэндэнцыі развіцця ЭВМ... А* побач — выстаўка маладых мастакоў, новыя стужкі «Беларусьфільма», творчыя справаздачы паэтаў, артыстаў, музыкантаў.

Гаворка аб усім вялася на вышэйшым узроўні. Заняткі з «семінарыстамі» вялі намеснікі старшыні Дзяржплана БССР Л. Мятліцкі і народны паэт Беларусі П. Панчанка, акадэмікі А. Махнач і Б. Сцяпанавіч, народны мастак БССР М. Савіцкі і намеснік міністра культуры БССР А. Ваніцкі. Дыскусіі, абмеркаванні, выступленні ў школах, на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах Маладзечаншчыны дапаўнялі праграму, пашыралі круггляд, былі той практыкай, аб якую разбіваюцца надуманыя тэорыі.

Семінар творчай і навуковай моладзі мае рэспубліканскі маштаб і таму больш моцны і эфектыўны яго выхаваўчы зарад. Ён заўсёды бывае шчодры на знаёмствы, карысць якіх выяўляецца пазней у сумеснай рабоце. Так з'явілася музыка Кіма Цесакова да спектакляў «Дзед і жораў», «Залаты конь», пастаўленых у тэатры лялек Вікторыяй Казловай, так Валянцін Лукша і Кім Цесакоў, Іосіф Скурко і Ігар Лучанок стварылі новыя песні. Гэта наглядны, практычны вынік семінара. Непараўнальна большая колькасць ідэй, задум, штуршок якім дала сустрэча, ажыццяўляецца пазней. І часам сам творца не памятае той шчаслівай минуты, калі ўспыхнула іскра.

Першае восеньскае пасяджэнне Клуба творчай і навуковай моладзі заўсёды ўражвае колькасцю навічкоў. Іх пазнаёміў і прывёў сюды семінар, яго творчы няўрымслывы дух. На сцэне хвалююцца дэбютанты, у зале ідуць традыцыйныя выбары праўлення, вызначэнне тэм чарговых сустрэч. Верасы ў нашым краі расцвітаюць штогод.

А ДЗІН з дзён рэспубліканскага семінара творчай і навуковай моладзі быў прысвечаны сучаснаму выяўленчаму мастацтву. Адбылася сустрэча з народным мастаком БССР Міхаілам Савіцкім, на якой ішла размова пра адказнасць мастака перад сучаснікамі, перад сумленнем.

Выстаўка твораў маладых мастакоў, што адкрылася ў той дзень, пазнаёміла прысутных з творчасцю сёлетняга выпускніцы Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Людмілы Лобан. Была прадстаўлена яе дыпломная работа — графічныя лісты-ілюстрацыі да кнігі У. Караткевіча «Хрыстос прыязамліўся ў Гародні» і аповесці Шалам-Алейхема «Песня песняў». Дызайнер Леў Талбузін прывёз планшэты рэканструкцыі і добраўпарадкавання Нарыльска. Праект, над якім ён працаваў разам з краснаарцамі Міхаілам Лашуком і Уладзімірам Несцяранкам, пачаў ажыццяўляцца. Вобраз будучага Брэста адлюстравалі галоўны архітэктар горада Васіль Пак. НА ЗДЫМКАХ: работы мастакоў, удзельнікаў семінара. Уладзімір ЧАРНЫШОУ. «Вясна на Палессі»; Сяргей ВОЛКАУ. «Сяброўкі».

Палітыка мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам, накіраваная на ўмацаванне міру і дружбы паміж народамі, з'яўляецца генеральнай лініяй Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, адпавядае імкненню і інтарэсам усяго савецкага народа. У паспяховае ажыццяўленне Праграмы міру, распрацаванай XXIV з'ездам КПСС, уносіць свой уклад кожная савецкая рэспубліка. Шырока вядомы эканамічныя, грамадска-палітычныя, культурныя сувязі з замежнымі краінамі Беларускай ССР, члена Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Жывыя ніці дружбы звязваюць нашу рэспубліку і з далёкай Японіяй. Наш карэспандэнт Пётр СУДАКОЎ папрасіў старшыню выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных Міхаіла КАВАЛІЕВА раска-заць пра тое, якія най-больш важныя крокі зроблены ў апошні час для паглыблення дружалюбных кантактаў нашай рэспублікі з Японіяй.

Я з задавальненнем хачу адзначыць устанавленне не-пасрэдных кантактаў грамад-скіх нашай беларускай сталіцы з японскай грамад-скасцю. Па ініцыятыве ад-дзялення Таварыства «Япо-нія—СССР» прэфектуры Мі-ягі і асабіста старшыня таварыства пана Сігео Міхара, мэра горада Сэндай пана Такэсі Сіmano ўстанавіліся добры сувязі паміж японскім горадам Сэндай і сталіцай Беларускай ССР — горадам Мінскам. Вялікую арганіза-цыйную работу ў гэтай спра-ве правяла Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краіна-мі. Па запрашэнню Мінскага гарадскога Савета сёлета ў

красавіку Мінск наведала дэ-легацыя Сэндай. У яе саста-ве былі пан Такэсі Сіmano — кіраўнік дэлегацыі, Канамаэ Намената, старшыня Сэн-дайскага гарадскога савета, і Сігео Міхара. Адначасова ў Мінск прыехала група туры-стаў з Сэндай, у састаў якой уваходзілі члены гарадскога савета і члены праўлення прэфектурнага аддзялення Таварыства «Японія — СССР».

Японскія госці азнаёмілі-ся з развіццём прамысловас-ці, навукі і культуры, жыл-лёвым будаўніцтвам у гора-дзе. Яны наведлі Мінскі га-дзіннік завод, Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт імя Леніна, Інстытут ядзернай энергетыкі Акадэміі навук БССР, Музей гісторыі Вялі-кай Айчыннай вайны, мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы. Выстаўку дасягненняў народнай гаспа-даркі БССР, дзіцячыя ўста-новы. У завяршэнне візіту мы абмяняліся ўзгодненым камюніке, у якім абодва ба-кі адзначылі карыснасць раз-віцця дружалюбных кантак-таў паміж нашымі гарадамі.

Працягам развіцця гэтых дружалюбных кантактаў з'явіўся наш візіт у чэрвені 1973 года ў горад Сэндай. У час знаходжання там дэлега-цыя Мінскага гарадскога Са-вета, якую мне давялося ўзначальваць, была акружа-на ўвагай. Гэта цікавая па-ездка дапамагла нам лепш па-знаёміцца з Японіяй, яе пра-блемамі, дала магчымасць сваімі вачыма ўбачыць ім-кненне шырокіх слаёў япо-нскага грамадства да мірнага супрацоўніцтва з Савецкай краінай. Усе, з кім нам да-водзілася сустракацца, стэ-ноўча выказваліся ў пад-трымку нашага імкнення да міру і дружбы. Асабліва яр-ка гэта праявілася пры наве-данні «клуба пажылых люд-зей», дзе прысутнічалі жы-

хары горада Сэндай, якім давялося перажыць жахі апошняй вайны.

Мой расказ пра тую няго-ды і ахвяры, якія перанёс беларускі народ у выніку фа-шысцкага нашэсця, членамі клуба ўспрымаўся з вялікім разуменнем. І гэта нату-ральна: шмат пакут прынес-ла другая сусветная вайна і японскаму народу. Не вы-падкова мае словы аб тым, што савецкія людзі, Камуні-стычная партыя Савецкага Саюза робяць усё, каб стала немагчымым развязванне но-вай вайны, былі сустрэты выклічна цёпла.

Наша дэлегацыя азнаёмі-лася з гістарычным мясці-нам Сэндай, наведла тыту-нёвую фабрыку, новы жылы раён «Цуругая», рэдакцыю газеты «Тахоку Сімто». У час сустрэчы з кіраўнікамі прадпрыемстваў і ўстаноў, з рабочымі і служачымі мы ат-рымлівалі кваліфікаваныя адказы па ўсіх пытаннях, што цікавілі нас. У гэтыя ж дні ў будынку муніцыпалітэ-та Сэндай дэманстравалася фотавыстаўка аб Мінску, да якой супрацоўнікі муніцыпа-літэта і жыхары горада пра-яўлялі вялікую цікавасць.

Нашы сувязі мацнеюць і развіваюцца. За апошні час мы мелі сустрэчы ў Мінску з карэспандэнтам газеты «Та-хоку Сімто» панам Ючыра Аізава і прафесарам Сэндай-скага ўніверсітэта доктарам Набору Тсуя.

Мы вядзём перапіску з мэрам Сэндай, разам, агуль-нымі намаганнямі робім да-лейшыя практычныя захады па расшырэнню нашых дру-жалюбных сувязей.

Мінчане, як і ўсе савец-кія людзі, імкнучы да міру, дружбы і будучы шчыра ра-ды, калі змогуць унесці свой карысны ўклад у развіццё добрасуседскіх адносін па-між народамі Савецкага Са-юза і Японіі.

У Мінскім філіяле Цэнтральнага навукова-даследчага і праектнага інстытута па горадабудаўніцтву заканчваецца складанне «Схемы фарміравання сеткі гарадскіх і сельскіх паселішчаў БССР да 2000 года». Упершыню ў практыцы савецкага горадабудаўніцтва ў маштабе цэлай рэспублікі распрацавана дэталёвая сістэма прынцыпова новага размя-шчэння ўсіх відаў паселішчаў, у якой улічаны перспектывы сацыяльна-эканамічнага развіцця краю.

Аб новай карце рэспублікі ў гутарцы з карэспандэнтам «Голасу Радзімы» Вячаславам ХАДАСОЎСКИМ расказвае дырэктар філіяла, заслужаны будаўнік БССР Віктар ЧАР-НЫШОЎ.

— Віктар Паўлавіч, чым выклікана неабходнасць «пра-кройваць» гістарычна існуючую ў Беларусі сетку расся-лення?

— Перш за ўсё, яе неадпаведнасцю з асноўнымі тэндэн-цыямі ў сучасным развіцці і размяшчэнні ўсіх відаў вытвор-часці. І ў сельскай гаспадарцы, і ў прамысловасці ў сувязі з бурным навукова-тэхнічным прагрэсам адбываецца ўсё большая тэрытарыяльная канцэнтрацыя і спецыялізацыя вытворчасці, умацненне кааперацыі і ў цэлым гаспадарчых сувязей. Ствараць жа такія буйныя вытворча-тэрытарыяль-ныя комплексы, фірмы і аб'яднанні, «прывязваючыся» да сістэмы населеных пунктаў у іх сучасных маштабах, часта практычна немагчыма.

Паглядзіце на сённяшнюю карту рэспублікі. Каля палаві-ны гарадскіх паселішчаў маюць колькасць насельніцтва менш за 5 тысяч чалавек, а 70 са 117 адміністрацыйных цэнтраў раёнаў — да 10 тысяч. У сельскагаспадарчых мяс-цовасцях таксама пакуць што пераважаюць дробныя вёскі з насельніцтвам да 100 жыхароў, і толькі малая частка — звыш 500 чалавек.

Натуральна, такія паселішчы не ў стане прадаставіць умо-вы для развіцця ў іх буйной сучаснай вытворчасці. З дру-гога боку, тут цяжка наладзіць належнае інжынернае абста-ляванне жылля, культурна-бытавога абслугоўвання, адпачы-нак і вольны час насельніцтва.

— Што ж прапануе новая сістэма?

— Узамен традыцыйнай раздробленасці — адзіная сі-стэма буйных узаемазвязаных паміж сабой сельскіх і гарад-скіх паселішчаў. Ад практыкі ізаляванага развіцця асобных населеных пунктаў мы пераходзім да арганізацыі іх групавы форм з узаемазалежным развіццём. Менавіта такая сістэма рассялення адпавядае глыбіні і маштабнасці наме-чаных сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў.

Работа наша носіць комплексны характар. Новая схема прадугледжвае рэкрэацыйнае, гэта значыць найбольш ра-цыянальнае, асваенне ўсёй тэрыторыі рэспублікі з улікам яе ландшафту, прыродных і працоўных рэсурсаў, перспек-тывы развіцця народнай гаспадаркі і іншых фактараў, якія нейкім чынам уплываюць на рассяленне.

Прычым адна з нашых галоўных задач — стварэнне па магчымасці роўных умоў пражывання ў паселішчах рознай велічыні, а значыць, пераадоленне сацыяльна-эканамічных і культурна-бытавых адрозненняў паміж горадамі і вёскай.

— Гэта прынцыповае рашэнне. А як яно будзе ажыццяў-ляцца на практыцы?

— Планіровачная структура перспектывнай сістэмы рас-сялення прадстаўляе з сябе незамкнёнае кольца з васьмі буйных планіровачных раёнаў. Яны нагадваюць своеасаблі-выя сусор'і вытворча-тэрытарыяльных комплексаў з цэнтра-рамі ў існуючых абласных гарадах і такіх прамысловых вузлах, як Полацк з Наваполацкам, Мазыр з Калінкавічамі і Пінск. Фарміруюцца гэтыя сусор'і вакол галоўнага цэнтра рассялення — Мінска.

Кожны планіровачны раён складаецца, у сваю чаргу, з

ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ЛЮДЗІ

ВЫШЭІШЫЯ УЗНАГОРОДЫ ЭКІПАЖУ «САЮЗ-12»

Вярхоўны Савет СССР апублікаваў Указы аб прысваенні званняў Герояў Савецкага Саюза з уру-чэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая зорка» лётчыкам — касманаўтам В. Лазараву і А. Макара-ву. Асобнымі Указамі В. Лазараву і А. Мака-раву за ажыццяўленне касмічнага палёту на караблі «Саюз-12» прысво-ены званні «Лётчык-кас-манаўт СССР».

У ПАЛЭЦЕ — ВОСЕМ СПАДАРОЖНІКАЎ

З кастрычніка 1973 го-да ў Савецкім Саюзе

зроблен запуск штучных спадарожнікаў Зямлі «Космас-588», «Космас-589», «Космас-590», «Ко-смас-591», «Космас-592», «Космас-593», «Космас-594», «Космас-595». Вы-вядзенне на арбіту ўсіх васьмі спадарожнікаў ажыццёўлена адной раке-тай-носьбітам.

Рух спадарожнікаў праходзіць па арбітах, блізкіх да разліковых.

На спадарожніках уста-ноўлены навуковая апа-ратура, прызначаная для працягу даследаванняў касмічнай прасторы, ра-дыёсістэмы для даклад-нага вымярэння элемен-

таў арбіты, радыётэле-метрычныя сістэмы для перадачы на Зямлю да-ных аб рабоце прыбораў і навуковай апаратуры. Апаратура спадарожні-каў працуе нармальна.

ФІЗІКІ — ПЯЦГОДЦЫ

Каля 400 фізікаў з Масквы, Ленінграда, Мін-ска, Тбілісі, Новасібірска і іншых буйных навуко-вых цэнтраў краіны пры-малі ўдзел ва ўсесаюзнай канферэнцыі па плазмен-ных паскаральніках, што праводзілася ў сталіцы Беларусі.

Вучоныя, якія працую-ць у галіне фізікі і тэх-нікі паскарэння плазмы, разгледзелі стан і пер-спектывы даследаванняў па плазменных паска-ральніках, абмяняліся апошнімі дасягненнямі ў распрацоўцы новых мета-даў паскарэння плазмы, пазнаёміліся з будовай розных устаноў.

Даследаванні апошніх год далі магчымасць значна расшырыць сферу выкарыстання плазмен-ных паскаральнікаў у ме-талургіі, хіміі, машына-будаванні. Удзельнікі канферэнцыі азнаёміліся з вопытам супрацоўніцтва вучоных Інстытута фізікі АН БССР і спецыялістаў Мінскага аўтамабільнага завода. Нядаўна на прад-прыемстве паспяхова ўка-ранён метада плазменнага напылення паверхні дэта-лей, якія хутка зношава-юцца, вальфрамам і нека-торымі складанымі хіміч-нымі саставамі. У выніку трывалася вырабаў уз-расла ў 2—3 разы.

Вялікім попытам карыстаецца прадукцыя Гродзенскай фаб-рыкі мастацкіх вырабаў. Сярод іх — плечыня з ласы ко-шыккі, тканыя поцілкі, работы рэзчыкаў па дрэве, вышы-вання касцюмы, сукенкі і блузкі. У гэтым годзе на прад-прыемстве ў серыйную вытворчасць будзе запушчана 35 новых відаў адзення, распрацаваных мадэльерамі фабры-кі.

НА ЗДЫМКУ: галоўны канструктар Вера ЛЕПІНА (злева), вышывальшчыца-лабарантка Галіна НАВУМАВА і канструк-тар Рэгіна МАТУСЕВІЧ.

Фота А. ПЕРАХОДА.

раду рэгіёнаў, створаных на базе больш буйных цяперашніх адміністрацыйных раёнаў, якія маюць да таго ж спрыяльныя ўмовы для прамысловага развіцця і пражывання насельніцтва.

Крыху аб рэгіёнах. Гэта асноўная адзінка планіровачнай структуры рассялення. На іх ролю прэтэндуюць 50—60 гарадскіх паселішчаў з існуючых сёння ў БССР 204. Мінімальнае колькасць насельніцтва ў рэгіянальных цэнтрах — 20—25 тысяч чалавек, што надасць ім значэнне гаспадарчага і культурнага ядра. У межах рэгіёнаў фарміруюцца групы населеных месц — спадарожнікаў. Яны аб'ядноўваюцца з рэгіянальнымі гарадамі цеснымі штотдзённымі працоўнымі і культурна-бытавымі сувязямі. Іх транспартная даступнасць да цэнтра — не больш за гадзіну.

Нарэшце, першапачатковым элементам перспектыўнай структуры рассялення выступае тэрытарыяльны мікрараён на чале з мясцовым цэнтрам. Цэнтры гэтыя, як правіла, — гарадскія пасёлкі перспектыўных сельскагаспадарчых вытворчых аб'яднанняў з насельніцтвам 4—6 тысяч чалавек. Радыус даступнасці рэгіянальнага цэнтра пры гэтым не перавышае 20—30 мінут. У мікрараёнах, акрамя цэнтра, захаваюцца на перспектыву яшчэ некалькі населеных пунктаў.

— Вы ні разу не ўжывалі слова «вёска»...

— Гэта не выпадкова. Бо знікае само паняцце вёскі як месца пражывання з нізкім узроўнем інжынернага абсталявання і малымі магчымасцямі для культурнага, адукацыйнага і прафесійнага росту. Замест існуючых цяпер прыкладна 27 тысяч дробных вёсак будуць развівацца 4—4,5 тысячы пасёлкаў гарадскога тыпу для працоўнікоў сельскагаспадарчых прадпрыемстваў.

Высокая ступень інжынернага абсталявання, адладжаная сістэма культурна-бытавога абслугоўвання, кватэрны камфорт і мінімальнае аддаленасць ад рэгіянальных цэнтраў — вось іх асаблівасці. А блізкасць да прыроды і неабходныя селяніну зямельныя ўчасткі захоўваюцца. Заўважу, што такі працэс адбываецца ўжо цяпер.

— Ці значыць усё гэта, што можна гаварыць аб зусім рэальнай новай фізічнай карце БССР?

— Безумоўна. Такая карта ў нас ужо ёсць. З цяперашняй яна супадае толькі ў агульных межах ды размяшчэннем буйных гарадоў. На новай карце Беларусі стала больш «прасторна» — зніклі бессістэмна рассяленыя па тэрыторыі краю вёскі, раўнамерным і мэтазгодным стала агульнае гарадское рассяленне, што крыху змяніла адміністрацыйны падзел.

Змяніўся нават ландшафт: запраектаваны шэраг новых вадасховішчаў, для чаго «выправілі» рэчышча некаторых рэк. Выдзелены 18 рэспубліканскіх зон адпачынку. Акрамя таго, зоны кароткачасовага адпачынку намечаны палізу кожнага рэгіянальнага цэнтра. Упарадкавана сістэма транспарту, сетка тэхнічных магістралей, трубаправодаў.

На карце рэспублікі з'яўляцца зусім новыя гарады, якія ўзніклі ў месцах найбольш інтэнсіўнага развіцця прамысловасці, у прыватнасці, на Палессі...

— А чыста архітэктурныя пытанні ў вашай рабоце разглядаюцца?

— Я ўжо гаварыў, што схема носіць комплексны характар. Побач з вырашэннем агульных гарадабудуйных задач мы распрацоўваем генеральныя планы гарадоў, першыя чэргі будаўніцтва, праекты развіцця і планіроўкі цэнтраў гарадоў, асобных жылых раёнаў і мікрараёнаў, пытанні фарміравання гарадскога асяроддзя з функцыянальнага і эстэтычнага боку.

— Віктар Паўлавіч, калі ж рэалізуецца гэта грандыёзная праграма?

— Ажыццяўленне яе практычна пачата ўжо. Першы этап фарміравання сістэмы заканчваецца ў 1980 годзе. У цэлым жа «Схема фарміравання сеткі гарадскіх і сельскіх паселішчаў да 2000 года» з'яўляецца толькі адной з састаўных частак вялікага навукова-тэхнічнага прагнозу «Асноўныя напрамкі планіроўкі і фарміравання сеткі гарадскіх і сельскіх паселішчаў Беларускай ССР да 2000 года». Прагноз, над якім мы працуем у садружнасці з некалькімі іншымі інстытутамі, ахоплівае ўсё кола навуковых і практычных задач па поўнаму пераўтварэнню гістарычна існуючай у рэспубліцы сеткі населеных пунктаў.

Восень—асабліва напружаны час для партавікоў. Да такіх звычайных грузаў, як будаўнічы пясок, руда, паліўныя матэрыялы і іншыя, дабаўляецца прадукцыя сельскай гаспадаркі — збожжа, бульба, тэхнічныя культуры. Але работнікі Брэсцкага рачнога порта, аднаго з буйных у рэспубліцы, паспяхова спраўляюцца з усімі заданнямі. У гэтым ім даламагае магутная тэхніка, што знаходзіцца зараз на ўзбраенні ў докераў.

НА ЗДЫМКУ: ля прычалаў Брэсцкага рачнога порта.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

ДЛЯ ЭНЕРГЕТЫКІ БУДУЧАГА

Вышынны дом СЭУ ў Маскве — гэта штаб эканамічнага супрацоўніцтва сацыялістычных краін. Ён падобны на раскрытую кнігу. Кожны дзень сімвалічная кніга на паўняецца новымі старонкамі — старонкамі дружбы і супрацоўніцтва брацкіх краін на карысць сваіх народаў.

Цяпер інтэграцыя ўсё шырэй ахоплівае розныя сферы дзейнасці краін — членаў СЭУ — ад агульнадзяржаўнага маштаба да асобных прадпрыемстваў і навукова-даследчых устаноў.

Сацыялістычныя краіны абменьваюцца дасягненнямі навукі і тэхнікі, перадавым вытворчым вопытам. Шырока практыкуюцца паездкі спецыялістаў, якія вывучаюць і абагульняюць перадавы тэхнічны вопыт у асобных галінах прамысловасці розных краін.

У доме СЭУ можна даведацца, які ўклад асобных саюзных рэспублік, у прыватнасці Беларускай ССР, ва ўмацаванне сувязей Савецкага Саюза з краінамі — членамі СЭУ.

Так, напрыклад, Беларуская энергасістэма, якая аб'яднала ўсе электрастанцыі

рэспублікі, злучана з энергасістэмамі паўночнага захаву і міжнароднай «Мір».

Актыўны ўдзел у перавозках грузаў у брацкіх краінах прымае аўтамабільны транспарт нашай рэспублікі. Сёдзень аб'ёмы перавозак грузаў аўтамабільным транспартам у міжнародных зносінах значна павялічыліся. Для гэтай мэты Мінскі аўтамабільны завод асвоіў выпуск цягачоў МАЗ-504В з паўпрычэпамі вялікай грузападымальнасці. Па дарогах сацыялістычных краін курсуюць цяжкавагавыя машыны з эмблемамі Мінскага аўтазавода. Тысячы мінскіх трактараў паспяхова працуюць на палях брацкіх краін.

Значны ўклад уносяць беларускія вучоныя ў вырашэнне праблемы выкарыстання атамнай энергіі ў мірных мэтах. Пра апошнія дасягненні ў гэтай галіне нам раскажаў саветнік аддзела па выкарыстанню атамнай энергіі ў мірных мэтах Сакратарыята СЭУ Андрэй Барчанкаў:

— Нядаўна ў Маскве адбылося пасяджэнне рабочай групы Пастаяннай камісіі СЭУ па выкарыстанню атамнай энергіі ў мірных мэтах,

на якім вырашаўся шэраг пытанняў па супрацоўніцтве краін — членаў СЭУ ў галіне атамнай энергіі. Пытанні датычылі не толькі сённяшніх задач атамнай энергетыкі, але і яе будучыні.

Цяпер ва ўсім свеце шырока абмяркоўваюцца шляхі развіцця паліўна-энергетычнага балансу ядзернай энергетыкі. Развіццё атамнай энергетыкі з прымяненнем рэактараў на цеплавых нейтронах патрабуе значнага расхода прыроднага урану, запасы якога не безмежныя. Таму далейшы прагрэс у атамнай энергетыцы, відавочна, можа быць забяспечаны прымяненнем рэактараў на хуткіх нейтронах з расшыраным узнаўленнем ядзернага гаручага. На думку вучоных Інстытута ядзернай энергетыкі АН БССР, гэта праблема магла б быць вырашана шляхам распрацоўкі і ўкаранення хуткіх газаахаладжальных рэактараў на дысацыруючым цепланосбіце. Ідэя выкарыстання дысацыруючых газаў як цепланосбіта і рабочага цела АЭС належыць Інстытуту ядзернай энергетыкі Акадэміі навук БССР. Тут пад кіраўніцтвам акадэміка А. Красіна і члена-карэспандэнта АН БССР В. Несцяранкі выкананы вялікі комплекс арыгінальных эксперыментальных і тэарэтычных работ, якія заклалі асновы стварэння хуткіх газаахаладжальных рэактараў для

АЭС вялікай магутнасці.

Удзельныя капіталаўкладанні такой АЭС не будуць перавышаць удзельных капіталаўкладанняў у цеплавую электрычную станцыю.

Адным з этапаў на шляху стварэння такіх перспектыўных АЭС з'яўляецца будаўніцтва доследна-прамысловай станцыі з мэтай праверкі і адпрацоўкі ідэй беларускіх вучоных, закладзеных у канструкцыю станцыі вялікай магутнасці.

Улічваючы, што краіны — члены СЭУ зацікаўлены ў паскораным развіцці ядзернай энергетыкі, вырашана арганізаваць супрацоўніцтва ў галіне даследавання дысацыруючых газаў як цепланосбітаў рэактараў на хуткіх нейтронах. Канчатковай мэтай гэтага супрацоўніцтва можа з'явіцца выкананне тэхнічнага праекта доследна-прамысловай АЭС, яе стварэнне, доследная эксплуатацыя і выдача рэкамендацый АЭС вялікай магутнасці.

Большасць краін — членаў СЭУ праявілі пэўную цікавасць да праблемы хуткіх рэактараў і пачалі вывучэнне сваіх магчымасцей для правядзення далейшых распрацовак.

Сумесная работа па стварэнню новага перспектыўнага тыпу АЭС — яшчэ адзін прыклад брацкага супрацоўніцтва сацыялістычных краін.

Г. БАКШЭВА.

НІБЫ ЛЯ РОДНАЙ МАЦІ

Цэнтральная сядаіба калгаса «Новы быт» Мінскага раёна. Асфальтаваная сцежка, абсаджаная дэкаратыўнымі кустамі, прыводзіць да новага светлага будынка, што ззяе вялізнымі вокнамі. Гэта калгасны дзіцячы сад на сто маленькіх жыхароў.

Дзеці гуляюць на прасторным зялёным участку. Яны бадзёрыя, рухавыя, ветлівыя. Агледзім іх спартыўную пляцоўку, дзе ёсць усё, каб развіваць спрыт, раўнавагу.

А як не ганарыцца добра дагледжаным агародам, парнікам! Свежая гародніна, акрамя той, што ў дастатку выдзяляе калгас, заўсёды «пад рукой» — раннія памідоры, агуркі, шчаўе, морква. Малады сад таксама ўжо дае плады. Дзеці ахвотна даглядаюць расліны і атрымліваюць першыя працоўныя навукі. Яблыкаў і груш калгас завозіць столкі, што хапае да новых. Апрача таго, бываюць тут апельсіны і іншыя паўднёвыя фрукты. Свежае малако таксама дае гаспадарка. Так што прадуктамі харчавання, якімі забяспечваецца дзіцячы сад, задаволены і повар Людміла Сакальчык, і медыцынская сястра Любоў Ганцэвіч: ім лёгка склаасці разнастайнае меню на кожны дзень, смачна і сытна накарміць малых.

Пакуль дзеці на свежым паветры, паглядзім, у якіх умовах яны жывуць. Тут іх другі дом, бо ўсе групы дзіцячага саду — кругласутачныя. Гэта выклікана тым, што многія вёскі буйнога калгаса размешчаны на адлегласці 5—10 кіламетраў, і кожны дзень дзіця не возьмеш дадому.

Калгас нічога не шкадуе для дзяцей. У групавых пакоях дываны на паркетнай падлозе, дэзертавыя фіранкі, сучасная дзіцячая мэбля (спальні асобна), шмат цацак, настольных гульняў. У кожнай групе — магнітола, радыёла, тэлевізар «Гарызонт», малая соцаць за ўсімі дзіцячымі перадачамі.

Усім неабходным абсталяваны медыцынскі кабінет. Тут пільна соцаць за станам здароўя і развіццём кожнага дзіцяці. А вось педагогічны кабінет. Колькі тут метадычнай і дзіцячай літаратуры, цікавых наглядных дапаможнікаў, дыдактычнага матэрыялу, які выкарыстоўваецца на занятках, у час сюжэтных і ролевых гульняў.

Добра пастаўлена ў Круціцкім сельскім дзіцячым садзе работа па ўсіх відах выхавання, прадугледжаных праграмай, але асабліва — па музычнаму. Музычным работнікам тут працуе Кацярына Гумілеўская. У свой час яна скончыла балетную школу, была ўдзельніцай хору Р. Шырмы. Яна вучыць дзяцей спяваць, спалучаць рухі з музыкай у танцы. Дзеці тут іграюць на музычных інструментах — цымбалах і віёлах, некаторыя — на баяне, развучваюць песні і танцы.

Дзіцячая ўстанова ў калгасе дзейнічае трэці год і ўжо зрабіла свой першы «выпуск» у школу. Выпускнікі добра засвоілі асновы пісьменнасці, вывучылі шмат вершаў, песень, атрымалі працоўныя навукі.

Цікавыя ў дзіцячым садзе і «культурныя цацяркі». Першы ў месяцы — дзень пазізі, своеасаблівы дзіцячы конкурс. У другі чацвер выступае лячэны тэатр дзіцячага сада, рэпертуар якога рыхтуюць выхавальнікі. Трэці чацвер — свята дня нараджэння. А ў апошні — спартыўныя гульні, якія вельмі любяць дзеці.

Уважліва ставяцца кіраўнікі калгаса да патрэб педагогічнага і абслугоўваючага персаналу дзіцячага сада — ім выдзяляюцца, калі трэба, транспарт, пуцёўкі для адпачынку, калгас добра аплачвае іх працу, забяспечвае кватэрамі.

І. КРУПЕНЯ.

У БАБРУЙСКІМ краязнаўчым музеі захоўваецца выліска з метрычнай кнігі за 1903 год. У ёй 14 верасня (па старому стылю) свяшчэннаслужыцелі засведчылі сваімі подпісамі факт нараджэння сто дзевяноста трэцяй жанчыны ў горадзе за год — Веры Харужай. Служыцелі культа не ведалі тады, што яны рэгіструюць свайго будучага непрымірымага класавага ворага.

Дачка былога памочніка паліцэйскага прыстава горада Бабруйска, якога ў 1908 годзе выгналі са службы, прыпомніўшы яму, як у 1905 годзе ён адмовіўся страляць у дэманстрантаў, расла на рэдкасць кемлівай і здольнай. Бацька доўга не мог знайсці работу, і сям'я жыла ў пастаяннай галечы. Не вытрымаўшы галоднага існавання, Харужыя восенню 1909 года пераехалі ў Мазыр. З вялікай цяжкасцю бацькам удалося ўладкаваць Веру ў гімназію.

1917 год вывеў мільёны такіх, як Вера, на шырокія прасторы новага жыцця. У 1919 годзе дзяўчынка закончыла працоўную школу 2-й ступені.

Яшчэ ў юнацтве Вера вызначыла свой жыццёвы шлях. Спачатку актыўны ўдзел у барацьбе з бандамі генерала Булак-Балаховіча, кіруючая камсамольскай работай, затым вучоба ў Цэнтральнай саўпартшколе ў Мінску адтачылі яе палітычную свядомасць, развілі арганізатарскія навыкі. Працуючы рэдактарам газеты «Малады артыст», Вера праявіла незвычайны талент журналісткі.

Праз некаторы час яна пажадала перайсці на падпольную камсамольскую работу ў Заходнюю Беларусь, акупіраваную тады буржуазна-памешчыцкай Польшчай. Тут Вера Харужая выбіраецца ў

састаў ЦК камсамола Заходняй Беларусі. Адначасова яна становіцца членам ЦК камсамола Польшчы і членам ЦК КПЗБ. Аўтарытэт маладой рэвалюцыянеркі рос з кожным днём. Падпольную работу сярод моладзі яна спалучала з выступленнямі на масавых мітынгх, якія арганізоўваліся камуністамі.

Паліцыя і шпікі амаль два гады беспаспяхова ганяліся за палымянай камуністкай. 15 верасня 1925 года ім, нарэшце, удаецца напацьці на яе след і арыштаваць.

Турэмнае зняволенне Вера ўспрыняла як змяненне формы барацьбы з ворагамі, а не як адыход ад яе. Па рашэнню ЦК Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі два працэсы — «31-го» і «133-х», па якіх праходзіла і В. Харужая, былі ператвораны падушуднымі ў арэну адкрытых выступленняў у абарону партыі і інтарсаў працоўных, выкарыстаны для выкрыцця буржуазна-памешчыцкага ладу, чужога і ворага працоўнаму чалаве-

ку. Па абодвух працэсах Вера Харужая была прыгаворана ўвогуле да 14 гадоў строгага турэмнага зняволення.

Пісьмы, нелегальна перасланыя ёю з турмы, былі настолькі публіцыстычна яркія, палітычна вострыя, што, сабраныя разам, склалі хваляючую кнігу «Пісьмы на волю».

яе Радзімы былі ўз'яднаны ў адзінай Беларускай савецкай дзяржаве, Вера Харужая неадкладна вярнулася туды, дзе раней вяла вялікую рэвалюцыйную работу.

Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, Вера Харужая разам з мужам Сяргеем Карнілавым уступіла ў адзін з першых атрадаў на-

Харужая выканала гэта адказнае заданне.

Неўзабаве Вера нарадзіла дзіця. Аднак яе думкі ўвесь час былі там, дзе кіпеў бой. З памяці не знікала ўбачанае і перажытае ў тыле ворага, пакуты савецкіх людзей у фашысцкай няволі. Яна піша пісьмо за пісьмом у ЦК КПБ з просьбай накіраваць яе ў тыл ворага на падпольную работу і нарэшце дабіваецца свайго. У верасні 1942 года яе накіроўваюць у акупіраваны фашыстамі Віцебск для арганізацыі там партыйнага падполля.

Працаваць у Віцебску было надзвычай цяжка. У Веры і яе баявых сябровак не было магчымасці легалізавацца, знайсці афіцыйнае прыкрыццё для жыцця ў акупіраваным горадзе. Нават у такіх акалічнасцях яна не гублялася, можна выконвала заданні. Фашыстам удалося высачыць Веру Харужую і яе саратнікаў.

Прычына правалу да гэтага часу застаецца тайнай, разгадаць якую дапаможа час. Невядомы і канкрэтны акалічнасці гібелі падпольшчыц. Паводле некаторых даных, іх расстралялі ў снежні 1942 года ў Ілаўскім рове.

Праз 17 гадоў пасля гераічнай смерці Веры і яе сябровак быў апублікаваны Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні Веры Захараўне Харужай пашаноўнага звання Героя Савецкага Саюза.

Дзе брацкая магіла, у якой пахавана наша беларуская Жанна д'Арк — Вера Харужая, мы дакладна сказаць не можам. Але памяць аб патрыёты ў нашых сэрцах, бо яе жыццё было подзвігам, а такое жыццё — вечнае.

**Р. БУЛАЦКІ,
І. НОВІКАЎ.**

ЖЫЦЦЁ— ПОДЗВІГ

70 ГОД З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
ВЕРЫ ХАРУЖАЙ

У 1930 годзе Прэзідыум ЦВК БССР за заслугі ў рэвалюцыйным руху ўзнагародзіў Веру Харужую ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. А восенню 1932 года па дагаворанасці з урадам буржуазнай Польшчы Вера Харужая ў ліку сарака іншых палітычных зняволеных пасля сямігадовага знаходжання ў катаржнай жаночай турме «Фардон» была вызвалена і адпраўлена ў Савецкі Саюз.

У 1935 годзе В. Харужая выехала на адну з буйнейшых будоўляў другой п'яцігодкі на Прыбалхашбуд. Гэта быў таксама фронт барацьбы за камунізм, толькі іншы, стваральны.

Як толькі заходнія землі

родных месціцаў, які сфарміраваў вопытны падпольшчык і партызан грамадзянскай вайны, удзельнік баёў у Іспаніі Васіль Корж. У хуткім часе Сяргей Карнілаў загінуў смерцю храбрых. Вестка аб гібелі мужа глыбока ўзрушыла Веру, але не зламала яе волю і рашучасць да канца змагацца за любімую Радзіму. Вера чакала дзіця і магла эвакуіравацца ў савецкі тыл, але яна адправіла туды сваю маці і маленькую дачку, а сама вырашыла застацца ў партызанскім атрадзе.

Восенню 1941 года трэба было ўстанавіць сувязь з Вялікай зямлёй. Нялёгка было жанчыне прабірацца праз лінію фронту, але Вера

нашы госці

Па запрашэнню Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі і Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом у Мінску гасціла наша зямлячка з Бельгіі Марыя Гарох са сваім мужам Люсьенам Ганья. Як ужо ведаюць нашы чытачы, Марыя Гарох адна з пераможцаў вікторыны «Ці ведаеце вы Беларусь!», ёй быў прысуджаны другі прыз — транзістарны прыёмнік «Акця». **НА ЗДЫМКУ:** уручэнне прыза Марыі ГАРОХ.

АЖЫЛА ФРАНТАВАЯ ФАТАГРАФІЯ

«Зноў лунае чырвоны сцяг над Брэсцкай крэпасцю» — фатаграфія з такім надпісам шмат гадоў экспануецца ў музеі мемарыяльнага комплексу. На здымку, зробленым военным карэспандэнтам 28 ліпеня 1944 года, чацвёрта савецкіх воінаў стаяць ля баявога сцяга, які ўстаноўлен над вызваленай цытадэлію. Усе гэтыя гады не былі вядомы прозвішчы байцоў.

І вось нядаўна экскурсант з Кіева Іван Кутавай пазнаў сябе ў адным з воінаў на здымку. У пацвярджэнне ён выняў з кішэнкі невялікую фатаграфію, якая была зроблена з аднаго і таго ж негатыва. Воін, які стаяў наперадзе, — ён, старшыня Іван Кутавай, а побач — яго франтавы друг Аляксей Драбязка з аўтаматам у руках. А васьмь двух іншых ён так і не змог успомніць.

...У канцы ліпеня 1944 года 212 стралковая дывізія падыйшла да Брэста. Праціўнік упарта трымаўся на подступах к гораду. На працягу сутак савецкія воіны адбівалі контратакі і рухаліся наперад. Калі адно з падраздзяленняў дывізіі падыйшло да трэцяга форта (цяпер тут размешчана машынабудаўнічы завод), па ланцугу перадалі каманду: «Сцяг наперад!» Яго панеслі чатыры артылерысты 655 артпалка на чале са старшыня Іванам Кутавым. Пасля ўзяцця форта на яго сцяне ўстанавілі чырвоны сцяг. Тады і зрабіў франтавы карэспандэнт свой здымак.

Закончылася вайна. І. Кутавай вярнуўся ў Кіеў. Цяпер ён працуе ў адным з навукова-даследчых інстытутаў горада.

Ападае пажоўклае лісце.
Фота К. ЯКУБОВІЧА.

А ВЕРБЫ ШУМЯЦЬ...

Вось адсюль, ад гэтага парога, пачаўся для Паліны Ліпскай доўгі і пакутлівы шлях за акіяна, адзначаны пошукамі кавалка зямлі і работы, удоўмі горам, нясцерпным болем ад разлукі з Бацькаўшчынай. Жанчына са смуткам глядзіць на родную хату ў вёсцы Угалец, у якой жыла, яна са сваёй сям'ёй да ад'езду за мяжу. Цяпер прывёз яе сюды са Століна на ўласнай машыне пляменнік. Гэты горад вельмі здзівіў Паліну Фёдараўну сваім новым, незнаёмым выглядам. На яго вуліцах, шырокіх і зялёных, стала многа цагляных шматпавярховых дамоў. Адзенне людзей, іх вонкавы выгляд гавораць аб дэрабавіце. Не памятае наша зямлячка, каб раней, калі і яна жыла тут, так прыгожа і добра апраналіся рабочыя, сяляне. І ў сваёй яе было калісьці іншае жыццё. У кожнага пабывала Паліна Фёдараўна: трэба ж, каб не пакрыўдзіліся. З такім задавальненнем і радасцю, як прымалі яе, прымаюць звычайна гасцей, калі ёсць чым пачаставаць у доме, ёсць

куды пасадзіць і ёсць аб чым пагаварыць.

— Мне нямнога часу спатрэбілася на тое, — гаворыць Паліна Ліпская, — каб зразумець, што ўсе мае родныя не тыя забітыя і прыгнечаныя людзі, якія засталіся ў маім уяўленні, якой была і я сама. Яны сталі дабрэйшымі, дружнейшымі, веселейшымі. Такім бывае чалавек, калі яго нішто не паляе, калі будучыня ўяўляецца яму проста і яснай. На маё здзіўленне, што іх дзеці вучацца бясплатна, а студэнтам у інстытуце плошчы стывендыю, — сваякі толькі ўсміхаліся. Маўляў, што ж тут незвычайнага. Ледаж каліне ў каго ў баку — да ўрача бягуць. Дзіва што, плаціць жа за гэта не трэба. А мой муж памёр у Парагваі, таму што не было ў нас грошай на аперацыю. 35 год як я ўдава.

Каля хаты Паліны Ліпскай у вёсцы Угалец стаіць старая вярба. Развітваючыся з Радзімай, дрэва пасадзіў яе муж. Яно ціха шапаціць лісцем над дахам, нізка схіляючы галінкі, а чалавека, што пасадзіў вярбу, няма ў жывых. «...Шумяць вербы, што я пасадзіла, няма майго міленькага, што я палюбіла», абдымаючы шурпаты ствол, ціхенька прагаварыла жанчына.

Стаіць вярба, як напамінак пра чалавека, які так і не знайшоў шчасця, адарваўся ад род-

най зямлі і склаў галаву далёка ад дому.

У Парагваі эмігранты, якіх даставіў у Паўднёвую Амерыку параход «Касцюшка», год карчавалі лес, узвалі невялікую вёсачку, якую назвалі Нова-Валынь. Большасць перасяленцаў была з Валыні, але хапала і брэсцкіх, і пінскіх, і сталінскіх.

Сем гадоў з двума маленькімі дзецьмі Паліна Фёдараўна адна бедавала па гаспадарцы, потым кінула ўсё і пераехала ў Аргенціну. Дзесяць год назад у дачкой і яе мужам перасяліліся ў Канаду, а потым у Злучаныя Штаты Амерыкі. Вось тут ад суседа-эмігранта, які пабываў дома, пачула яна расказ пра тое, што нідзе не бачыў ён цяпер у Беларусі хаты без падлогі, самаробных драўляных ложкаў з сяннікам, людзей у лапцях і залатаных штанах.

Паліна Фёдараўна ўглядаецца ў такія, здаецца, знаёмыя акаліцы роднай вёскі і не пазнае іх. Няма балота, што пачыналася вунь каля таго ляска. Замест яго роўнае поле і сакавітыя прыгарынскія лугі.

— Эх, цётка, давайце правязу вас па ўсім раёне, — прапануе пляменнік. — Не такія дзівы пабачыце.

— Не трэба мяне пераконваць, — ціха гаворыць старая жанчына. — Я і сама ўсё бачу. Радасна мне за вас. Хай і далей шчасціць вам ва ўсім.

В. ОЧКІНА.

РАДИ ТОРЖЕСТВА ДЕЛА МИРА

ВЫСТУПЛЕНИЕ ЧЛЕНА ПОЛИТБЮРО ЦК КПСС,
МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ СССР А. ГРОМЫКО
НА ПЛЕНАРНОМ ЗАСЕДАНИИ XXVIII СЕССИИ
ГЕНЕРАЛЬНОЙ АССАМБЛЕИ ООН
25 СЕНТЯБРЯ 1973 ГОДА

Господин председатель,
уважаемые делегаты,

Минувший год был богат крупными международными событиями. Некоторые из них, даже взятые отдельно, составляют исторические вехи. Но главное, что характерно для всей их совокупности, это — развитие и закрепление поворота от длительного периода напряженности в мире к разрядке и деловому сотрудничеству. С этой точки зрения истекший год можно назвать в известном смысле переломным.

Положен конец войне во Вьетнаме. Сбито пламя одного из самых опасных военных очагов. Правое дело вьетнамского народа одержало серьезную победу.

В Южной Азии предпринимаются шаги по дальнейшему смягчению напряженности, которая в прошлом не раз приводила к открытым конфликтам. Отлично, что в этот процесс включились все три государства субконтинента — Индия, Пакистан, Бангладеш.

Еще рельефнее обозначились положительные сдвиги в европейской обстановке. Практически близка к завершению задача нормализации отношений между государствами Востока и Запада Европы. Мы выражаем надежду, что никто не будет создавать искусственных препятствий на пути завершения этого процесса. Созывом общеевропейского совещания открыт новый — и чрезвычайно важный этап в обеспечении безопасности и организации мирного сотрудничества в масштабах всего континента. Опасность глобального столкновения между двумя мировыми общественными системами, которое неминуемо привело бы к тяжелой катастрофе для всего человечества, ослабевает. Именно так расценивается во всем мире Соглашение между СССР и США о предотвращении ядерной войны.

Принцип мирного сосуществования теперь не только признается в качестве единственно возможной основы взаимоотношений социалистических и капиталистических стран, но и все полнее реализуется на практике, облекается в плоть договоров и соглашений. Процесс разрядки идет и вширь, и вглубь, вовлекая в себя растущее число государств.

Это позволяет надеяться, как отмечал в недавнем выступлении Леонид Ильич Брежнев, что «нынешняя разрядка — это не временное явление, а начало фундаментальной перестройки международных отношений».

В Советском Союзе перемены к лучшему в международных делах вызывают особое удовлетворение. Не потому, конечно, что другие народы заинтересованы в мире меньше, чем советский народ. В том, что тенденция к разрядке и сотрудничеству все более берет верх, мы видим также подтверждение правильности последовательного внешнеполитического курса Советского Союза.

Мир и дружба между народами всегда были девизом советской внешней политики, ее неизменной целью. Эта цель была определена основателем Советского социалистического государства, главой его первого правительства В. И. Лениным. Из нее исходили и исходят внешнеполитические установки всех съездов Коммунистической партии Советского Союза. Именно с этих позиций наша страна выступала при всех условиях, вне зависимости от того, как складывалось ее международное положение. Теперь ее международное положение. Теперь любому непредубежденному человеку должно быть ясно, что это — не конъюнктурная, а долговременная, постоянная политика Советского Союза.

Оборот, который принимают события на международной арене за последние несколько лет, убеждает, что обеспечение прочного мира на земле не просто благородный, но далекий идеал, а вполне осуществимая задача практической политики.

С не меньшей очевидностью подтверждается и другое. То положительное, что достигнуто на сегодняшний день, не пришло само собой.

Не найдется, видимо, ни одного правительства, которое не заявляло бы, что оно хочет мира, прочного мира и даже

вечного мира. Но чтобы такие заявления не остались лишь мечтанием, их необходимо подкреплять повседневной, настойчивой работой.

Именно к этому призывают Советский Союз и наши союзники. И не просто призывают, а в тесной координации между собой и с учетом развития международной обстановки выступают с конкретными инициативами.

Ни для кого не секрет, что у разрядки напряженности есть противники, сопротивление которых нельзя недооценивать. Приходится также преодолевать известную инерцию. Ведь речь идет о решении проблем, которые накапливались годами, а иногда и десятилетиями.

Но еще больше у разрядки напряженности в мире сторонников, и дело за тем, чтобы их активность не спала, а нарастала.

В целом ряде капиталистических стран сформировалась и все явственнее дает о себе знать тенденция к расширению сотрудничества с социалистическими государствами. Дальновидные политические деятели в этих странах, оценивая положение в мире с реалистических, ответственных позиций, проявляют готовность к совместным усилиям в выработке таких решений, которые в равной степени учитывают обоюдные интересы.

Организация Объединенных Наций насчитывает 135 государств. И все они, вступая в ООН, взяли на себя в соответствии с Уставом обязательство поддерживать международный мир и безопасность. Если бы в действие был приведен весь этот мирный потенциал, какое мощное ускорение получило бы продвижение к надежной безопасности всех народов.

Иногда приходится слышать: раз Советский Союз и Соединенные Штаты улучшают свои взаимоотношения и приходят к важным соглашениям, способствующим уменьшению международной напряженности, то остальным государствам не остается ничего другого, кроме пассивного ожидания. Кое-кто идет дальше, пытается сеять фальшивые подозрения, как бы от всего этого не пострадали интересы третьих стран.

Не говоря уже о том, что подобного рода утверждения преднамеренно или невольно искажают истинное состояние вещей, на практике они могут вести лишь к сковыванию инициативы, к торможению разрядки.

Можно ли представить себе сферу приложения сил более обширную, чем поприще мира? Здесь огромный простор для всех стран.

В ряде районов мира все еще существуют очаги военной опасности. В одних оружие говорит, в других поставлено на боевой взвод.

Все еще сложной остается обстановка в Индокитае. Военные действия теперь носят здесь сравнительно ограниченный характер. Но полное устранение напряженности в этом районе требует доведения до конца политического урегулирования в соответствии с законными правами и интересами всех народов Индокитае.

Ключ к этому — в строгом соблюдении всеми сторонами старожских соглашений о прекращении войны и восстановлении мира во Вьетнаме, в уважении договоренностей, достигнутых в Лаосе, в предоставлении возможности народу Камбоджи решать внутренние дела без иностранного вмешательства, по собственному усмотрению.

Верным своим убеждениям интернационализма, Советский Союз будет и далее оказывать необходимую помощь и поддержку Демократической Республике Вьетнам, стоять на стороне патристических сил Индокитае.

Вновь и вновь приходится возвращаться к положению на Ближнем Востоке, а положение там, надо прямо сказать, опасное из-за продолжающейся агрессии Израиля. Разве можно успокаивать себя тем, что в данный момент военный очаг там не пылает, а тлеет? Огонь войны рискует вырваться наружу в любое время, и кто может предугадать, к каким последствиям это приведет.

На глазах у всего мира агрессор за-

хватил чужие земли и продолжает силой их удерживать. При этом грубо попираются нормы международного права. Достаточно напомнить хотя бы последние провокационные действия в отношении соседних арабских стран, что было совсем недавно снова осуждено Советом Безопасности. И все это не просто жест безрассудства или отчаяния группы лиц, а рассчитанная политика государства Израиль.

Советский Союз по-прежнему убежден, что ближневосточная проблема разрешима. Основа для этого есть. Ее составляют известные решения Совета Безопасности. Они пользуются поддержкой подавляющего большинства государств — членов нашей организации, что было еще раз подтверждено недавним обсуждением в ООН ближневосточного вопроса. Отказ агрессора пойти на урегулирование становится все более вызывающим.

Надо сделать все, чтобы в конце концов и в Израиле, и в тех странах, в тех кругах, которые покровительствуют его нынешней политике, поняли, наконец, что необходимым более трезвый подход, и чтобы они на деле встали на путь решения проблемы.

Что касается Советского Союза, то его позиция ясна: положение на Ближнем Востоке должно быть урегулировано на основе полного, повторю — полного вывода израильских войск с оккупированных арабских территорий, уважения независимости и неотъемлемых прав государств и народов этого района, включая арабский народ Палестины. Наш главный, решающий интерес на Ближнем Востоке — содействовать достижению справедливого и прочного мира.

Можно назвать целый ряд проблем, которые стучатся в дверь.

Проблема проблем — продолжающаяся гонка вооружений. Развитие техники массового истребления, накопление запасов оружия давно превысили уровень, после которого его применение становится абсурдным, ибо, как предвидел еще полвека назад В. И. Ленин, ведет «к подрыву самих условий существования человеческого общества». Пагубность дальнейшего пополнения военных арсеналов, казалось бы, очевидна для всех. Однако лишь в последние годы стало возможным взять только первые подступы к ограничению гонки вооружений.

Было бы неправильным недооценивать значение уже принятых мер. Они ставят определенные барьеры безудержному разлозанию вооружений, прежде всего их наиболее разрушительных видов.

Прошло 10 лет со дня подписания московского Договора о запрещении ядерных испытаний в атмосфере, космосе и под водой, первого в ряду последовавших затем соглашений. Тот факт, что некоторые страны не присоединились к договору, не может перечеркнуть несомненную пользу, которую он дает народам.

Удалось предотвратить размещение ядерного оружия в таких немаловажных природных сферах, как дно морей и океанов, космос. Запрещен и изъят один из наиболее смертоносных видов оружия — бактериологическое.

В самое последнее время преодолен важный рубеж: в результате известных советско-американских договоренностей согласованы взаимные ограничения стратегического оружия, выработаны принципы переговоров о дальнейшем ограничении стратегических вооружений. В сочетании с таким историческим актом, как заключение Соглашения между СССР и США о предотвращении ядерной войны, эти договоренности способствуют серьезному оздоровлению международного климата.

Но понадобятся дополнительные усилия, которые, естественно, не могут ограничиться двумя ядерными державами, пусть даже самыми мощными в военном отношении. В частности, мы приветствовали бы готовность других государств присоединиться к совместным зафиксированным Советским Союзом и США принципам отказа от применения силы и принятия решительных мер для недопущения возникновения ядерной войны.

Сегодня на военные нужды по-прежнему отвлекаются громадные ресурсы. Не прекращается разработка военных программ.

Никому не придет в голову отрицать, что решение проблем разоружения связано с большими трудностями. Но ведь те международные вопросы, которые к настоящему времени удалось решить, тоже поначалу казались непреступными. Следовательно, ссылки на объективные сложности не раскрывают главного. Дело упирается в политику. А ответственность за политику несут люди, в первую очередь те, кто облечен властью, стоит у руля правления государств.

Вряд ли есть смысл ворошить прошлое, анализировать все предложения, которые были внесены, останавливаться на позициях отдельных государств. Все это

достаточно известно. Стены ООН слышали много речей на тему о разоружении.

Но сегодня все мы имеем больший опыт решения международных вопросов, чем вчера. Он подсказывает, что и в области разоружения можно добиться реального прогресса на тех или иных участках. Нужно лишь на практике следовать той истине, которая теоретически признается, наверное, всеми: не провозглашать тезис «все или ничего», а отбрасывать одну за другой те проблемы, по которым согласие достигнуто уже на данном этапе, и решать их. Жизнь показала, что даже в наиболее чувствительных с точки зрения безопасности государства вопросах, которые затрагивают главный вид оружия — ракетно-ядерное, указанный подход оправдывает себя. Не об этом ли говорят соответствующие советско-американские соглашения?

Не вызывает сомнения и другое. Эти соглашения не были бы возможными, если бы они ставили одну из сторон в неравное положение, если бы не был со всей скрупулезностью соблюден принцип равной безопасности.

Но если две страны смогли на такой основе приступить к ограничению вооружений, то почему, скажем, пять держав не могут поступить аналогичным образом, разумеется, при том же условии, что не будет причинен ущерб безопасности ни одной из них? А раз так, что препятствует применению такого метода и для более широкого круга стран? Чем большее число государств включится в практическое решение проблемы разоружения, тем ощутимее станет выигрыш для безопасности всех народов.

Кроме того, успехи, достигнутые на пути разрядки, позволяют, на наш взгляд, уже сегодня выделить существенные дополнительные средства для оказания помощи развивающимся странам.

Исходя из всего этого, Советский Союз предлагает включить в повестку дня XXVIII сессии Генеральной Ассамблеи ООН в качестве важного и срочного вопроса «О сокращении военных бюджетов государств — постоянных членов Совета Безопасности ООН на 10 процентов и об использовании части сэкономленных средств на оказание помощи развивающимся странам».

Если все согласятся с этим нашим предложением, если Генеральная Ассамблея примет соответствующую резолюцию, то может быть сделано хорошее, полезное дело.

Известно, что государства — постоянные члены Совета Безопасности ООН несут наибольшие военные расходы. Это учитывается в нашем предложении.

В качестве отправной точки для предлагаемого сокращения целесообразно, по нашему мнению, взять уровень военных бюджетов на текущий 1973 год. Доля средств, высвобожденных в результате сокращений, которая пошла бы на помощь развивающимся государствам, могла бы составить, например, 10 процентов.

Разумеется, что такое мероприятие требует участия всех без исключения государств — постоянных членов Совета Безопасности. Желательно также, чтобы сократили военные бюджеты другие государства, которые располагают большим экономическим и военным потенциалом.

Средства, которые будут выделены на цели оказания экономической помощи развивающимся странам, мы предлагаем предоставить прежде всего тем странам Азии, Африки и Латинской Америки, которые из-за серьезных стихийных бедствий в этом году, засухи или наводнений, столкнулись с большими трудностями.

Распределение указанных средств должно осуществляться на справедливой основе. Размеры средств, выделяемых отдельным странам, и сроки их предоставления могли бы определяться международным комитетом, учрежденным на временной основе из представителей развивающихся стран, государств — постоянных членов Совета Безопасности и тех стран, которые сократят свои военные бюджеты.

В ООН имеется солидный задел для плодотворной работы на благо мира по ряду важных направлений.

В частности, прошлогодняя сессия Генеральной Ассамблеи высказалась широкоим большинством голосов в пользу решения двух крупных вопросов: о применении силы в международных отношениях с одновременным запрещением навечно применения ядерного оружия и о Всемирной конференции по разоружению.

Но все ли государства считаются с этой ясно выраженной волей народов, мнением подавляющего большинства стран — членов ООН? Этого, к сожалению, сказать нельзя. Известно, что правительства некоторых государств заняли позицию, препятствующую выполнению принятых решений.

(Окончание на 6-й стр.)

РАДИ ТОРЖЕСТВА ДЕЛА МИРА

[Окончание. Начало на 5-й стр.]

Советский Союз считает, что быстрейшее претворение в жизнь торжественного заявления Генеральной Ассамблеи от имени государств, входящих в ООН, об их отказе от применения силы в международных отношениях и о запрещении наведения ядерного оружия является бы эффективным средством превращения в закон международной жизни одного из принципов Устава ООН. Для этого необходимо, чтобы Совет Безопасности принял энергичное решение по этому вопросу.

Со своей стороны Советский Союз готов договориться и надлежащим образом оформить со всеми, и подтверждаю, со всеми ядерными державами взаимные обязательства о неприменении силы, включая одновременное запрещение применения ядерного оружия.

Настало время приступить к практической подготовке созыва Всемирной конференции по разоружению. Должны быть обеспечены, наконец, условия для того, чтобы специальный комитет, создание которого предусмотрено резолюцией Генеральной Ассамблеи для подготовки этой конференции, смог выполнить возложенные на него функции.

Кое-кто утверждает, будто Всемирная конференция по разоружению не может быть продуктивной по причине большого числа участников. Но кто сказал, что сложные проблемы должны непременно решаться двумя-тремя государствами, что широкое международное совещание не придет к согласованной точке зрения?

Мы не питаем иллюзии, что Всемирная конференция по разоружению покончит со всеми вопросами в один прием. Пусть она длится несколько месяцев, даже несколько лет. Что можно возразить против этого, если она будет вносить свой вклад в практическое решение назревших проблем разоружения.

Приводится и довод о том, будто конференция может связать руки для поисков решений, которые касаются более узкого круга государств. Нам такого рода опасения представляются необоснованными. Многосторонние усилия могут лишь помочь двусторонним, и наоборот.

Разрядка напряженности и налаживание мирного сотрудничества реально исчисляются пока не десятилетиями, а всего лишь годами. Но в этом коротком отрезке времени плотно спрессованы события, существенно меняющие картину мира.

Уже ряд лет последовательно и серьезно ведут дела между собой Советский Союз и Франция. Обе страны накопили полезный опыт, используют то позитивное, что несет разрядка для развития как своих двусторонних связей, так и политического сотрудничества в международных вопросах, особенно в делах Европы. Советский Союз дорожит этим ценным достоянием.

Радикальный поворот, осуществленный Советским Союзом и Федеративной Республикой Германии в своих отношениях, свидетельствует, что оба государства руководствуются не конъюнктурными соображениями, а длительными интересами своих народов, интересами мира в Европе. Дух реализма возобладал и в подходе ФРГ к вопросам, которые долгое время разделяли ее с Польской Народной Республикой, Германской Демократической Республикой. Сняты многие препятствия для установления нормальных отношений между ФРГ и остальными социалистическими странами Европы.

Несколько дней назад Генеральная Ассамблея поздравила по случаю вступления в Организацию Объединенных Наций представителей ГДР, а также ФРГ — двух независимых суверенных государств. Это один из важнейших показателей тех изменений, которые происходят в мире. За каких-нибудь полтора-два года огромная дистанция преодолена во взаимоотношениях Советского Союза и Соединенных Штатов Америки. В результате советско-американских переговоров на высшем уровне — во время приезда президента Р. Никсона в Москву в мае прошлого года и визита Генерального секретаря ЦК КПСС Л. Брежнев в Соединенные Штаты в этом году — заложен хороший фундамент такого развития отношений между двумя странами, которое полностью соответствует принципу мирного сосуществования, раскрывает заложенные в нем огромные возможности. Заключен целый ряд соглашений в различных областях. Все эти соглашения обнародованы, они говорят сами за себя.

Принципиально важно, что улучшение советско-американских отношений происходит при взаимном учете противоположности общественного строя и идеологии обоих государств, при понимании, что сближение между СССР и США не направлено против кого бы то

ни было, не наносит ущерба ничьим интересам.

Советский Союз убежден, что если обе стороны будут неуклонно выполнять все взятые на себя обязательства, включая неукоснительное соблюдение важнейшего принципа международных отношений — невмешательства во внутренние дела друг друга, а мы исходим из этого, — то советско-американские отношения будут постоянным положительным фактором международного мира, а это имеет историческое значение.

Не стоят на месте отношения Советского Союза с Японией. Советский Союз намерен и дальше работать над тем, чтобы эти отношения стали отношениями подлинного добрососедства и сотрудничества. Это вполне достижимо, если обе страны будут исходить из коренных длительных интересов обеспечения мира и безопасности на Дальнем Востоке.

Советский Союз готов углублять отношения взаимовыгодного сотрудничества со всеми странами Европы и других континентов, которые со своей стороны стремятся к этому, идет ли речь о поисках решения актуальных политических международных проблем или о крупномасштабных экономических соглашениях, объединении усилий в целях использования плодов научно-технического прогресса или о взаимном обмене духовными ценностями.

В день открытия нынешней сессии Генеральной Ассамблеи началась вторая стадия Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Осуществляется крупное дело, не знающее прецедента. Впервые все европейские государства, США и Канада сели за один стол, чтобы совместно определить меры, которые содействовали бы обеспечению мирного будущего народов Европы на исторически обозримый период.

Советский Союз с большой дозой оптимизма оценивает перспективу работы совещания. Его участники в какой-то степени уже нашли общий язык, по крайней мере, между ними нет расхождений в понимании того, что перед совещанием стоят задачи большой важности, требующие делового и конструктивного рассуждения. Если такая линия будет выдержана до конца, то участники совещания смогут с чувством удовлетворения положить на весы истории свой вклад в укрепление всеобщего мира.

Есть возможность добиться хорошего и даже исторического по своим потенциальным последствиям успеха в результате совещания. Для этого нужно только всем участникам проявить ответственный и серьезный подход к стоящим перед ними проблемам. Никто не должен поддаваться соблазну учить других, как вести свои внутренние дела. Нечего греха таить, кое-кто хотел бы свои домашние порядки попытаться навязывать другим. Нет, внутренние порядки, внутренние законы — это черта у ворот каждого государства, перед которой другие должны остановиться.

Если бы мы стали на путь навязывания наших порядков другим странам, будь это область экономической жизни или область идеологии, наверное, те, кто пытается убедить нас принять чужие законы, нравы, обычаи, не согласились бы с этим. И это понятно и оправданно. Если бы так попытались действовать государства и их представители в ООН, то все мы здесь не продвинулись бы ни на шаг в серьезных делах и люди не без основания искали бы аналогии в деятельности ООН с библейской легендой о вавилонском столпотворении, когда его участники перестали понимать друг друга и не построили того, что задумали.

Между тем кое-кто на Западе не прочь разvernуть шумные пропагандистские кампании и даже прибегнуть к приемам шантажа, чтобы прикрыть и свои попытки вмешательства в дела других стран. Дело доходит до того, что пытаются присвоить себе право указывать направо и налево, кому и как следует решать вопросы выезда из той или иной страны, в каком качестве, в какие сроки и куда именно. Не гнушаются при этом поднимать на щит и тех, которые никого не представляют, а являются — вольно или по недомыслию — лишь слепым орудием в руках сил, которые против разрядки напряженности в мире.

Советский Союз решительно отвергает такой подход и осуждает его. Мы никому не позволим вмешиваться в наши внутренние дела.

Невольно задаешься вопросом: неужели организаторы упомянутых кампаний всеерьез думают, что только Советский Союз, только социалистические страны заинтересованы в международной разрядке, развитии торговли, научно-технического и иного сотрудничества, а другие лишь делают большое одолжение, соглашаясь на переговоры по этим вопросам?

Любой человек, мало-мальски заинтересованный в улучшении международной обстановки, хорошо знает, что это не так, что это обоюдный процесс, определяемый взаимными интересами сторон, и прежде всего интересами народов.

Главное сейчас — не дать заслонить основные, действительно важные задачи, стоящие перед государствами, путем нагнетания отравленной атмосферы вокруг надуманных вопросов.

Советский Союз считает желательным дополнить политическую разрядку в Европе разрядкой военной. Этому может послужить еще одно крупное начинание с участием ряда государств — открывающиеся 30 октября с. г. переговоры о взаимном сокращении вооруженных сил и вооружений в Центральной Европе.

В связи с позитивными сдвигами в международной обстановке растут предпосылки для того, чтобы и положение в Азии рассматривать в новом свете.

В азиатских, как и в международных делах в целом, линия Советского Союза — это линия на мир, безопасность и сотрудничество. Любому государству, которое разделяет эти цели, Советский Союз протягивает руку. Яркий пример тому — непрерывное развитие по восходящей линии отношений между СССР и Индией, великой миролюбивой азиатской державой. Об этом говорит также опыт дружественных отношений Советского Союза со многими азиатскими странами.

Советский Союз выступил инициатором создания коллективной безопасности в Азии. Эта идея постепенно набирает силу, рассеивается скептицизм, отпадают беспочвенные подозрения.

В недавней речи в Алма-Ате Генерального секретаря ЦК КПСС Л. Брежнева указывалось, что мы выступаем за коллективную безопасность в Азии потому, что «стремимся исключить войны и вооруженные конфликты, империалистическую агрессию на азиатском континенте, хотим, чтобы каждой стране и народу были гарантированы условия для свободного развития и национального возрождения, чтобы в отношениях между азиатскими странами воцарился дух доверия и взаимопонимания».

Советский Союз — сторонник равноправного участия в системе коллективной безопасности всех азиатских стран, без единого исключения.

Наметившиеся на азиатском континенте позитивные сдвиги включают и новые конструктивные моменты в положении на Корейском полуострове. И в этом прежде всего заслуга Корейской Народно-Демократической Республики. В данной обстановке было бы тем более недопустимым, чтобы к старым формам вмешательства извне во внутренние дела корейского народа добавлялись новые искусственные препятствия на пути мирного демократического объединения Кореи.

В этой Ассамблее, видимо, нет необходимости подробно напоминать о той последовательной поддержке, которую оказывал и оказывает Советский Союз развивающимся государствам Азии, Африки, Латинской Америки. ООН не раз была ареной жарких политических схваток с колониализмом всех мастей, и Советский Союз всегда решительно вставал в защиту угнетенных народов.

Мы хорошо знаем, что это нелегкая, суровая борьба. И совсем недавние события вновь напоминают о том, что в ней бывают трагические повороты.

В Чили, как известно, свергнуто законное правительство. Убит избранный народом президент Сальвадор Альенде, выдающийся патриот своей страны. Силы реакции нацелили удар по стремлению к подлинной независимости и свободе чилийского народа.

Была совершена серьезная провокация против другого латиноамериканского государства — Кубы, посольство и корабль которой были подвергнуты обстрелу. А разве главарь военной хунты не понимают, что подобные акции нельзя квалифицировать иначе, как международный разбой и акты агрессии?

В стране раздута антисоветская кампания, имеют место факты произвола и насилия в отношении советских учреждений и граждан, которые были направлены для оказания дружеской помощи чилийскому народу по просьбе законного правительства страны.

Что можно сказать по этому поводу? Несомненно, что тем, кто пытается препятствовать народам дышать воздухом подлинной независимости, а то и потопить в крови их право на национальную свободу, история предъявит еще свой счет.

Со своей стороны Советское правительство не могло остаться безразличным к складывающейся нетерпимой обстановке и приняло решение прервать дипломатические отношения с Чили, а точнее с режимом военной хунты.

Нет никакого сомнения в том, что правое дело чилийского народа в конце концов восторжествует.

По нашему убеждению, разрядка международной напряженности благоприятствует тому, чтобы молодые государства могли в условиях мира посвятить все силы и средства экономическому и социальному прогрессу, повышению жизненного уровня своих народов, вершить свою судьбу, не опасаясь вмешательства извне.

Чем здоровее становится общая атмосфера в мире, тем большим анахронизмом выглядят сохраняющиеся остатки колониализма, запоевники апартеида и расовой дискриминации, тем более гневного осуждения они заслуживают, тем более энергичная борьба необходима для достижения их полной ликвидации. Прямой долг ООН состоит в том, чтобы способствовать скорейшему устранению этих позорных пережитков колониализма повсюду, где они еще остаются, будь то в Анголе или Мозамбике, Бисау или Южной Родезии, в Южной или Юго-Западной Африке.

Мы стремимся к тому, чтобы голос борцов был отчетливо слышен здесь, в стенах ООН, чтобы принятая XV сессией Генеральной Ассамблеи ООН Декларация о предоставлении независимости колониальным странам и народам была реализована в полной мере, чтобы расисты и колонизаторы были наконец лишены возможности получать поддержку извне, в частности со стороны некоторых стран — членов ООН.

Тех, кто ведет борьбу за свое национальное освобождение, за свои неотъемлемые человеческие права и достоинства, против колониализма и расизма, пользуются неизменной поддержкой Советского Союза. Можно не сомневаться в том, что Советский Союз и дальше будет делать все, чтобы эта борьба завершилась окончательным успехом.

За годы своего существования ООН осуществляла деятельность при разной политической погоде, причем ясных дней до сих пор было много меньше, чем ненастных. Что же позволило ей не просто выжить, но и сделать немало полезного? Позволило то, что она была создана с целью поддержания международного мира. А эта задача сохраняет непреходящую актуальность. С другой стороны, Устав Организации заключает в себе адекватные средства для выполнения ее высокой миссии.

Свою силу ООН демонстрировала в тех случаях, когда строго соблюдалась цели и принципы ее Устава, слабость — когда допускались отступления от него. Весь вопрос в том, чтобы эта Всемирная организация держалась главного фарватера международной политики, способствуя решению кардинальных проблем.

Это отнюдь не означает, что Советский Союз склонен пренебрегать хотя бы одной стороной разветвленной работы ООН, касается ли она вопросов экономического или социального, культурного или гуманитарного характера. Он активно содействует тому, чтобы все ценное, что может дать коллективный разум и опыт государств, проводилось в жизнь.

Как раз на этих днях Президиум Верховного Совета СССР ратифицировал два важных международно-правовых документа, касающихся уважения основных прав и свобод человека, ограждения достоинства человеческой личности и интересов общества в целом. Эти документы тщательно и всесторонне разрабатывались в органах ООН и были в свое время одобрены Генеральной Ассамблеей. Речь идет о международном пакте об экономических, социальных и культурных правах и о международном пакте о гражданских и политических правах. Оба эти пакта не просто содержат пожелания или рекомендации декларативного порядка, но предусматривают вполне конкретные обязательства государств-участников. Мы призываем страны, которые пока еще не подписали или не ратифицировали указанные пакты, последовать нашему примеру.

Народы ждут от ООН мер, способствующих дальнейшему оздоровлению международной обстановки. В условиях благоприятных перемен в мире расширяются возможности ООН внести свой крупный вклад в закрепление разрядки, в придание ей стабильного и необратимого характера.

Со своей стороны Советский Союз не пожалее сил ради торжества дела мира на земле. В этом смысл его миролюбивой политики, его Программы мира, выдвинутой XXIV съездом КПСС. Каждое государство, каждый политический деятель может быть уверен в том, что в Советском Союзе он и впредь найдет надежного партнера всегда и везде, где осуществляется деятельность против опасности войны и в пользу мира.

УСПОМНИЛІСЯ яго даў-
нія, яшчэ «маладыя»
вершы:

Рамонкавым пылам і
жытам даспелым
Павеюць на горад
начныя вятры...

Я ведаю: буду і я
пасівелы

І толькі ніколі
не буду старым.

Над горадам — залаты дождж
ападаючага лісця. Яго падхопліва-
юць асеннія вятры, у якіх ужо
даўно растуць «рамонкавы пыл».

Ён стаў ля акна, пасівелы, за-
думлівы і трохі іранічны ў гэ-
тай сваёй задумлівасці.

А я ў думках уяўляў хлапчука
каля млына і гарачы звон цырку-
лярнай пілы. Хлапчук, спяшаючы-
ся, адцягваў ад цыркуляркі скрын-
кі з пілавіннем. І ў гэты беспера-
пынны звон, у гэты дождж з піла-
віння ўрываўся шаласценне па-
пяровых лістоў, якія пахнуць све-
жай друкарскай фарбай. Ён ужо
чуўся хлапчуку ў тым дваццаці
нялёгкім годзе.

Такім было дзяцінства ў Сяргея
Грахоўскага. Каб зарабіць на кні-
гі, даводзілася управіўшыся дома
з касьбой і ўборкай збожжа, най-
мацца да млынара. Але затое по-
тым... Якое гэта было шчасце —
застацца сам-насам з кнігай і паў-
тараць уголас і пра сябе звонкія
і радасныя, сумныя і журботныя
словы! Словы, якія ўвесь час пры-
мушалі жыць у напружаным ча-
канні цуду.

Дзіцячая памяць адкладвала і
захоўвала да пары шэрую стро-
гасць дамавін, выстаўленых у два-
ры валаснога ўпраўлення, побач з
яго домам, захоўвала страх і няна-
вісьць беларольскіх акупантаў пе-
рад словам «партызан». А потым
у свядомасць увайшло слова
«бальшавік». Увайшло ранній вяс-
ной, калі на падтальмы і брудным
снезе рыначнай плошчы белароль-
скі расстралялі сына глускага ган-
чара Дзмітрыя Жыжжэвіча.

Магчыма, тут і трэба шукаць
вытокі грамадзянскай мужнасці,
жыццесцвярдзэння, якімі праніза-
на ўся творчасць Сяргея Грахоў-
скага.

— Сяргей Іванавіч, вашы вер-
шы здзіўляюць канкрэтныя, — ска-
заў я паэту. — І няма патрэбы пе-
раказваць вашу біяграфію...

— Паэзія заўсёды канкрэт-
ная, — адказаў Грахоўскі, — яна
немагчыма без асобы, біяграфіі па-
эта, без канкрэтных прыкмет часу,
у якім ён жыве.

А час, у якім праходзіла яго
станаўленне як паэта, быў бур-
ным і суровым.

І разам з бацькам маё пакаленне
Валіла тайгу і драбіла каменне,
Закладвала домны, каналы —

Лажылася позна, а рана
ўставала.

...Маё пакаленне, мае аднагодкі,
Пачуўшы трывогу, надзелі

І ў цеснай зямлянцы кляліся
ўрачыста:

— Лічыце
мяне
камуністам!

Абуджанае рэвалюцый, разві-
валася і сталела беларускае мас-
тацтва. Усюды, нават у маленькіх
павятовых гарадах, ствараліся лі-
таратурныя аб'яднанні і гурткі.

БАГАТАЯ ПАРА

СЯРГЕЮ ГРАХОŪСКАМУ —
60 ГОД

...Аднойчы яркім летнім днём
на вуліцы Сацыялістычнай ля бу-
дынка рэдакцыі бабруйскай газе-
ты «Камуніст» з'явіўся падлетак,
які спіскаў у руцэ сшытак. Ён
неадрыўна глядзеў на вокны рэ-
дакцыі і то нерашуча падымаўся
па прыступках на другі паверх, то
імкліва збягаў уніз.

Толькі к вечару Сяргей Грахоў-
скі адважыўся падняцца на другі
паверх. І тут жа сутыкнуўся з
Льняковым.

— Што ў цябе, хлопца? —
спытаў рэдактар.

Слоў у Сяргея ўжо не было —
ён моўчкі падаў Міхасю Льнякову
сшытак з вершамі.

— Дык ты і ёсць Грахоўскі?
Ну, заходзь, заходзь...

Ён выбраў з гэтага сшытка два
вершы, напісаў «друкаваць», і яны
пайшлі ў набор для літаратурнага
дадатку «Вясна».

Мінуў некаторы час, і памяць
пастукала ў сэрца, запатрабавала
ажывіць тых людзей, якіх так ба-
яліся беларольскія акупанты.

У трыццаці пятым, пасля за-
канчэння інстытута, працуючы на
Беларускім радыё, Грахоўскі прав-
вёў свой першы рэпартаж пра Ру-
дабельскую рэспубліку. Перадача
шла з Рудабельскага клуба па
правадах на Мінск, а адтуль зноў
вярталася ў Рудабелку. Каля ды-
наміка ў пасёлку сабраўся натоўп
людзей, яны слухалі саміх сябе,
свае расказы аб дзеяннях герай-
чных рудабельскіх партызан. Слу-
халі і плакалі...

З таго дня мінула яшчэ тры-
ццаць год. Работнікі рэспублікан-
скага радыё папрасілі ўжо вядома-
га паэта падказаць тэму для рэ-
партажу. Ён загарэўся: Рудабел-
ка! Таму што Акцябрскі раён і ў
гады Вялікай Айчыннай вайны, у
перыяд фашысцкай акупацыі, быў
партызанскай рэспублікай.

І вось Сяргей Грахоўскі зноў у
знаёмых месцах.

— Ці не памятаеце вы, — звяр-
нуўся ён да немаладой сялянкі, —
хлопца з чупрынай, які калісьці па
радыё расказаў пра сям'ю Са-
лаўёў, пра партызан?

— А вы адкуль ведаеце? —
здзівілася жанчына.

Не, не пазнала пажылая калгас-
ніца ў гэтым пасівелым мужчыне
таго хлопца з чупрынай. І зноў пе-
рад мікрафонам сабраліся руда-
бельцы.

— Загінулі. Усе загінулі, —
сказалі яму. — І сям'я Салаўёў. А
Марыю Салавей паклалі ў адну
магілу з бацькам.

Але ў хуткім часе пасля радыё-
перадачы Грахоўскі атрымаў пісь-
мо: «Марыя Салавей, па мужу Ан-
дрэева, жывая. Гэта мая мама. А
жывём мы ў Бярэзінскім раёне».

Гэта і паслужыла пачаткам ра-
боты над аповесцю «Рудабельская
рэспубліка».

...У Наваполацк ён упершыню
прыехаў, калі ўсё толькі пачына-
лася. Ён ішоў скрозь гісторыю гэ-
тага горада як стваральнік. Не
толькі з бланкетам і ручкай. Калі
трэба, браў у рукі і тачку, сталяр-
нічаў, цялярнічаў. Ён многае ўмеў і
ўмеў, жыццё навучыла яго многім
прафесіям, а яшчэ дабраце і шчы-
расці.

Людзі бачылі яго шчырасць і не-
спакой і адказвалі яму тым жа.
Нездарма ў полацкім цыкле вер-
шаў Грахоўскага столькі прысвя-
чэнняў і імёнаў: краўшчыца Ва-
ля Забаронька, брыгадзір таке-
лажнікаў Іван Чарненка, парторг
Мікалай Чачот...

Паэзія Грахоўскага, як сказана
ў прадмове да аднаго з яго збор-
нікаў, уласціва вясновае бурлен-
не пачуццяў і асення яснасць
стылю.

Я нагадаў Сяргею Іванавічу
гэтыя словы. Ён адказаў:

— Крытыка па-рознаму пісала
пра мяне. Я ж стараўся быць у
сваіх вершах шчырым, самім са-
бой. Заўсёды і ўсюды. Няхай гэ-
та былі вершы лірычныя або гра-
мадзянскія. Дарэчы, я не прый-
маю гэтага падзелу, таму што ад-
но без другога немагчыма. Савецкі
пісьменнік — заўсёды грамадзя-
нін і патрыёт.

Сяргей Іванавіч падняўся, прай-
шоўся па пакоі.

— Паездзіў я нямала, пабачыў
свету. Вось і ў гэтым годзе хацеў
накіравацца ў Індыю. Але ўрачы
не пусцілі: сэрца.

— Вы ўсё ж лічыце, для паэта
існуе ўзрост?

— Відаць, так... Хаця Фет і ў
семдзясят заставаўся Фетам...

— Чым вы адзначаеце свой
юбілей?

— У «Малодасці» ў пачатку
гэтага года апублікавана аповесць
«Гарачае лета», у часопісе «Поль-
мя» хутка выйдзе аповесць «Ран-
ні снег». Цяпер рыхтую дакумен-
тальную аповесць — пра жыццё
Васіля Каржа.

За акном залатым званам апа-
даючага лісця размаўлялі дрэвы. У
небе звінелі струны сярэбранага
павуціння.

Хай іржэўнік пасівеў на ніве,
Верасень стаіць каля двара.
У мамі жыцці пачаўся

жывень —
Самая багатая пара.
Віктар КАЗЬКО.

ПАМЯЦІ ЗАГІНУУШЫХ

У выдавецтве «Політыздат»
выйшла чацвёртае выданне
кнігі «Гавораць загінуўшыя ге-
роі». Апошнія неадпраўленыя
пісьмы, запіскі ў кісетах, кішэ-
нях гімнасцёркаў, надпісы на
сценах турмаў і баракаў гітле-
раўскіх канцлагаў — усё гэта
перачытваеш зноў і ўсё глыбей
разумееш цяжар страт і веліч
подзвігу.

«У гэтай кнізе ўсё значнае, —
піша ў прадмове пісьменнік
А. Барышагоўскі. — Тут вялі-
кая роўнасць думкі і ідэалу,
ідэалу і мужага подзвігу, по-
дзвігу велікі асабістага, у
кожным выпадку індывідуаль-
нага. Гэту кнігу немагчыма
чытаць як расказ пра чужыя
лёсы. Дзесяткі разоў у думках
прабягаеш і ўласнае жыццё,
каб яшчэ і яшчэ раз праверыць,
што ж у ім было добрага, што
заслужоўвае чалавечай павагі,
што было аддадзена людзям,
аддадзена самааддана, без
тайнага разліку на ўзнагароду
і славу».

Адкрываецца кніга надпіса-
мі абаронцаў Брэсцкай крэпа-
сці на яе сценах: Сядоў, Гру-
таў І., Багалюб, Міхайлаў, Се-
ліванай В. Мы прынілі першы
бой 22.VI.1941 — 3.15 гадз.
Памром, але не адступім!»

У кнізе шмат старонак, пры-
свечаных беларускім патрыёт-
там, якія аддалі сваё жыццё ў
барачыбе з нямецка-фашысцкі-
мі захопнікамі. Гэта пісьмы го-
мельскіх падпольшчыкаў І. Шы-
лава і Ц. Барадзіна ад 9 і 20
чэрвеня 1942 года, пісьмы Ге-
роя Савецкага Саюза В. Хару-
жай з віцебскага падполля, за-
піска семнаццаці беларускіх
партызан ад 3 снежня 1942 го-
да, пісьмы мінскіх падполь-
шчыкаў з турмы, надпісы
І. Кабушкіна на сценах у гес-
тапаўскай турме і многіх ін-
шых, што загінулі ў барачыбе з
ворагам.

ХРЭСТАМАТЫЯ НА ПЛАСЦІНЦЫ

Больш за сто доўгаіграючых
пласцінак з запісамі твораў
пісьменнікаў, паэтаў і кампазі-
тараў Беларусі выпусціла за-
апошнія пятнаццаць гадоў усе-
саюзная фірма «Мелодыя».

Большасць з іх шырока выка-
рыстоўваецца ў навучальных
установах на ўроках літарату-
ры, факультатывных занятках,
у пазакласнай рабоце.

Фонахрэстаматыя па роднай
літаратуры для 8-га класа бе-
ларускіх школ складаецца з
16-ці гукавых старонак. У вы-
кананні вядомых майстроў
слова гучаць творы сучасных
пісьменнікаў і паэтаў, фрагмен-
ты з класічнай літаратуры.
Крыху раней фірма выпусціла
хрэстаматыю для 4-га і 5-га
класаў.

Вялікую цікавасць мае доў-
гаіграючая пласцінка «Мы сла-
вім Леніна». На ёй запісаны
вершы Я. Коласа «Жыве між
нас геній», П. Панчанкі «За-
ўсёды гатовы», урыўкі з пэм
П. Броўкі «Заўсёды з Леніным»
і А. Вялюгіна «Вецер з Волгі».

Есць і запісы прозы.
Два вечары гаспадарамі сцэны
тэатра оперы і балета былі тан-
цоўшчыкі балетнай трупы тэат-
ра «Коміш опер» з Берліна.
Мінчане убачылі танцавальную
праграму на музыку Джорджа
Гершвіна, Леанарда Берн-
стайна і Зігфрыда Матуса ў па-
станоўцы Тома Шылінга.

Значнай падзеяй у культурным
жыцці сталі гастролі Лодзін-
скага сімфанічнага аркестра,
які выступіў з дзвюма прагра-
мамі, складзенымі з твораў
рускай, польскай і заходне-
еўрапейскай класікі. Дырыжоры
— Генрых Чыж і Здзіслаў
Шостака. Наперадзе — цікавыя
сустрэчы з Венскім філармані-
чным аркестрам, музычнымі ка-
лектывам з Чэхаславакіі і Венг-
рыі, дырыжорамі і спевакамі з
Іспаніі, Францыі, Канады.

У. ЯФРЭМАУ.

НА ЗДЫМКАХ: сцэны з харэ-
аграфічных мініячур у выка-
нанні лодзінскага танцоўшчы-
каў.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

КАНЦЭРТНЫ СЕЗОН ПАЧАЎСЯ

А ДНА за адной узнімаюцца
заслоны тэатральных і кан-
цэртных залаў сезона 1973—74
года. Сімфанічным канцэртам з
твораў Моцарта, Пракоф'ева і
Глебава пачаўся 36-ы сезон у
Беларускай дзяржаўнай філар-
моніі. Аматыры музыкі ўпер-
шыню пачулі сюіту з балета
беларускага кампазітара Яўгена
Глебава «Ціль Уленшпінгеля»,
напісанага па матывах рамана
Шарля дэ Кастэра.

Хутка распачне свае выступлен-
ні Акадэмічны Вялікі тэатр
оперы і балета БССР, але
сцэна гэтага буйнейшага тэат-
ра рэспублікі не пустуе. З вя-
лікім поспехам тут прайшлі
гастролі маладой лодзінска-
скай трупы «Харэаграфічныя
мініячур», якой кіруе заслу-
жаны дзеяч мастацтваў РСФСР
Леанід Якабсон. Ленінградскія
артысты паказалі вялікую і раз-
настайную праграму амаль з
200 мініячур, у тым ліку цык-
лы «Скульптуры Радэна» на
музыку Дэбюсі і «Экзерсіс XX»
на музыку Баха.

Два вечары гаспадарамі сцэны
тэатра оперы і балета былі тан-
цоўшчыкі балетнай трупы тэат-
ра «Коміш опер» з Берліна.
Мінчане убачылі танцавальную
праграму на музыку Джорджа
Гершвіна, Леанарда Берн-
стайна і Зігфрыда Матуса ў па-
станоўцы Тома Шылінга.

Значнай падзеяй у культурным
жыцці сталі гастролі Лодзін-
скага сімфанічнага аркестра,
які выступіў з дзвюма прагра-
мамі, складзенымі з твораў
рускай, польскай і заходне-
еўрапейскай класікі. Дырыжоры
— Генрых Чыж і Здзіслаў
Шостака. Наперадзе — цікавыя
сустрэчы з Венскім філармані-
чным аркестрам, музычнымі ка-
лектывам з Чэхаславакіі і Венг-
рыі, дырыжорамі і спевакамі з
Іспаніі, Францыі, Канады.

У. ЯФРЭМАУ.

НА ЗДЫМКАХ: сцэны з харэ-
аграфічных мініячур у выка-
нанні лодзінскага танцоўшчы-
каў.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

НАВІНЫ ФІЛАТЭЛІ

«Праграма міру ў дзеянні» — так называецца серыя паштовых мініячур, прысвечаная гістарычным візітам Генеральнага сакратара ЦК КПСС Леаніда Ільіча Брэжнева ў ФРГ, Францыю і ЗША.

Маркі выдадзены з купонамі, на якіх змешчаны вытрымкі з выступленняў таварыша Брэжнева ў Боне, Парыжы і Вашынгтоне. Тэксты дадзены на рускай, нямецкай, французскай і англійскай мовах. На кожнай марцы Спаская вежа Крамля на фоне будынкаў Масквы і сілуэты будынкаў Бона, Парыжа і Вашынгтона. Маркі афармлялі мастакі Мікалай Чаркасаў і Іван Мартынаў.

Л. КОЛАСАУ.

КАЛОДЗЕЖЫ НА «СПОДКУ»

Складзены арыгінальны праект меліярацыі 780-гектарнага ўчастка цяжкай глебы ў калгасе імя Гагарына Шаркоўчынскага раёна. Характэрная асаблівасць гэтай сістэмы — адсутнасць густой сеткі дрэн-асушальнікаў. Доўгія лагчыны з аднабаковымі малымі падоўжнымі схіламі заменены лагчынамі, выкананымі ў выглядзе шэрагу спадкападобных участкаў даўжынёй 60—80 метраў з двухбаковымі сустрэчнымі схіламі дна. Іх злучаюць водапаглынальныя калодзежы з закрытымі адводзячымі дрэнамі-калектарамі.

Які ж прынцып дзеяння сістэмы? Вада, сцякаючы па дне ўчасткаў-лагчын у паніжаную частку, паступіць у паглынальныя калодзежы, праз іх — у адводзячыя дрэны-калектары, а затым пойдзе ў магістральныя каналы.

На думку вучоных і спецыялістаў, такія сістэмы найбольш метаггодна выкарыстоўваць пры асушэнні цяжкай слабапранікальнай глебы.

ПОМНІКІ АТРЫМЛІВАЮЦЬ ПАШПАРТЫ

Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР закончыў складанне першага тома «Зводу помнікаў гісторыі і культуры Беларусі». Ён прысвечан Брэсцкай вобласці. Ва ўсіх яе раёнах пабывалі ўдзельнікі 15 экспедыцый. Абследавана амаль дзве тысячы помнікаў гісторыі, археалогіі, архітэктуры, выяўленчага мастацтва. На кожны з іх складзены падрабязны навуковы пашпарт.

У многіх месцах вучоных чакалі сюрпрызы. Нечаканасцю, напрыклад, аказаліся мазаічныя кампазіцыі ў Баранавіцкім саборы, выкананыя ў пачатку гэтага стагоддзя па эскізах вядомага рускага мастака В. Васняцова.

Навуковыя апісанні атрымалі мемарыял «Брэсцкая крэпасць-герой», старажытная Белая вежа, сотні іншых каштоўных помнікаў. У зводзе яны прадстаўлены разам з фотаздымкамі, схемамі, картамі, малюнкамі.

Інстытут рыхтуе другі том «зводу», у які ўвойдуць матэрыялы, звязаныя з Віцебскай вобласцю.

ФІЛЬТРУЕ ПОЛІЭТЫЛЕН

Зручнымі і гігіенічнымі аказаліся фільтры для першаснай ачысткі малака, вырабленыя з поліэтылену. Іх канструкцыя распрацавана ў Інстытуце механікі металапалімерных сістэм Акадэміі навук БССР. Выкарыстаны поліэтылен нізкай шчыльнасці, які мае валакністую структуру і дапушчаны для кантакта з харчовымі прадуктамі.

Якасць фільтраў правярана ў час эксплуатацыйных выпрабаванняў на фермах. Скорасць фільтрацыі малака ад механічных прымесей складае 20 літраў у мінуту, а прапусканая здольнасць дзякуючы высокай трываласці і даўгавечнасці — не менш чым тры тоны. Кошт аднаго фільтра пры масавай вытворчасці не перавысіць 38 капеек, а апрацоўка кожнай тоны малака будзе каштаваць прыкладна 15 капеек — амаль у тры разы менш, чым затрачваецца на фільтрацыйныя матэрыялы цяпер.

ГУМАР

Аднаму адвакату ўдалося выцягнуць свайго падабароннага з даволі бруднай справы.

— Ах, пан адвакат, я не ведаю, як выказаць вам сваю ўдзячнасць.

— Дарагі мой, з таго часу як чалавецтва вынайшла грошы, гэта не праблема.

— Гм, такім чынам, вы хочаце пазычыць у мяне тысячу

крон? А дзе гарантыя, што вы іх сапраўды вернеце праз паўгода?

— Дам вам слова сумленнага чалавека.

— Ну што ж, чакаю вас сёння вечарам з гэтым чалавекам.

— Чаму вы пачалі вучыцца іграць на вялянчэлі толькі пасля вяселля?

— Я зразумела, што нельга

ТАЯМНІЧАСЦЬ і казначасць — толькі для тых, хто ўпершыню трапляе ў памяшканні фондаў Дзяржаўнага гістарычнага музея БССР. Для іншых, чые рабочае месца за дзвярыма з таблічкай «Прабачым уваход забаронены», — гэта звычайныя службовыя памяшканні.

Ад каменнай сякеры да макета сучаснага аўтасамазвала. ад костак дагістарычнай жывёлы да важкіх снапоў жыта новых сартоў — такі дыяпазон экспанатаў. Больш за 200 тысяч налічваецца іх у экспазіцыі і фондах музея. Залы няздольны ўмясціць такую колькасць рэчаў, таму немалаважную ролю ў дзейнасці музея адыгрывае служба, якая носіць праразічную назву «Фонды». Аб ёй і раскажае галоўны захавальнік Р. Догнар-Запольская.

— Кожны экспанат, які мы атрымліваем ад нашых навуковых экспедыцый або ад насельніцтва, — праходзіць рэстаўрацыю ці кансервацыю. Многія з іх застаюцца ў сценах сховішча, але і тут, на паліцах фондаў, яны «працуюць». Кожная рэч мае сваю гістарычную або этнаграфічную каштоўнасць. Таму частымі гасцямі ў

СВЕТ МІНУЛАГА І СЁННЯШНЯГА

нас з'яўляюцца супрацоўнікі навуковых устаноў, тэатраў і кінастудый, прадпрыемстваў мастацкіх вырабаў.

Нядаўна, напрыклад, у музей прыездзілі мастакі Барнаўльскага баваўнянага камбіната. Іх прадпрыемства вырабляе тканіны, узор якіх зроблены па матывах старажытных беларускіх арнамантаў.

...Мы мінаем пакоі, кожны з якіх па праву можна назваць маленькім самастойным музеем. Тэмпература і вільготнасць тут якраз такія, якія патрэбны для доўгага захоўвання тых ці іншых рэчаў. У адным з пакояў паветра адрозна нагадвае знаёмы нафталінавы пах старога гардэроба. У ша-

фах — касцюмы з карункамі, тканая паясы, поспілки, ручнікі, узорчатыя сурвэтки. Экспанаты наступнага пакоя — 1 200 адзінак зброі розных часоў. Цяжка знайсці чалавека, які б ведаў яе так, як загадных рэстаўрацыйнай майстэрні У. Маслыка. Яго мы засталі за рэстаўрацыяй капсульнага пісталета.

— Рыцарскія даспехі, шчыты і мечы, іншая зброя ўсіх стагоддзяў — з гэтым мы сустракаемся штодзень. Шмат работы выконваецца таксама па рэстаўрацыі разьбы па дрэве, аднаўляюцца старажытныя кнігі і рукапісы. Інструменты, як бачыце, самыя звычайныя, — паказвае ён навокал.

У майстэрні размясціліся такія карны і свідравальныя станкі, зубаврачэбныя бормашына, вялікі кніжны прэс, ванны, а на сталах — россып дробных ювелірных прыладаў.

За тры мінулыя гады Дзяржаўны гістарычны музей наведалі амаль паўмільёна чалавек. У папулярнасці музея немалая заслуга і супрацоўнікаў фондаў, якія дапамагаюць весці навуковыя работы, захоўваць і рыхтаваць новыя выстаўкі.

Я. ПЯСЕЦКІ.

ВОСЕНЬСКІЯ СТАРТЫ

У Мінску стаяць сонечныя дні залатога восні. Разам з імі ў Беларусь прыйшла пара развітання з летнімі відамі спорту і настаў перыяд перадсезоннай падрыхтоўкі лыжнікаў, біятланістаў, канькабежцаў.

Практычна вялікі лёгкаатлетычны сезон гэтага года ўжо ззаду. Прайшлі ўсе буйнейшыя спаборніцтвы. Але красменны працягваюць трэніроўкі. У кастрычніку ў літоўскім горадзе Паланга адбудзецца фінал Усесаюзнага прафсаюзна-касамольскага лёгкаатлетычнага кросу. А перад гэтым, у канцы верасня, у мінскім парку Перамогі, што ля Камсамольскага возера, завяршыўся пераэмпіянскі крос, у якім пераможцамі сталі Тамара Каршак (1 500 м.), Алена Цухло (2 000 м.), Тамара Французава (3 000 м.), Аляксандр Фядоткін (3 000 м.), Сяргей Бачтароў (5 000 м.) і Уладзімір Бугроў (8 000 м.).

У гэтыя ж дні ў Харкаве завяршыліся спаборніцтвы Кубка СССР — Кубка «Известий». У папярэдніх стартах удзельнічалі лёгкаатлеты 290 гарадоў краіны. У фінал

жа прабіліся толькі зборныя васьмі гарадоў, як у жаночым так і ў мужчынскім турнірах. Мужчынская каманда беларускай сталіцы была першай у фінале. На другім месцы дынамаўцы Масквы, на трэцім «Буравеснік» (Ленінград).

Вялікая група беларускіх спартсменаў прымала ўдзел у традыцыйным лёгкаатлетычным матчы зборных маладзёжных каманд Беларусі і Народнай Рэспублікі Балгарыі, які праходзіў у Варне. Такія спаборніцтвы праводзіцца з 1965 года, і гэтая сустрэча была сёмай па ліку. У саставе зборнай нашай рэспублікі выступалі мацнейшыя маладыя спартсмены, сярод іх пераможца Усесаюзнага маладзёжных гульніў і матча СССР—ЗША сярод юніёраў Галіна Бушуева, другі прызёр маладзёжных гульніў Ларыса Клемянцук, пераможца міжнародных спаборніцтваў «Дружба» і юнацкага чэмпіянату СССР Сяргей Гаршкоў і іншыя. Матч выйгралі гаспадары, лёгкаатлеты Балгарыі.

Заканчваюць свой сезон веласіпедысты і весляры. У

СПОРТ

канцы верасня праводзілася рэспубліканская мнагадзённая веласіпедная гонка на прыз газеты «Знамя юности». Званне чэмпіёна ў ёй заваяваў Вікенцій Баско. Дыстанцыя 810 кіламетраў ён прайшоў за 19:51.18. Пераможцу ўручаны таксама прыз вядомага беларускага велогоншчыка Мікалая Дзмітрука, устаноўлены Мінскім абласным саветам «Дынама».

І ў заключэнне некалькі слоў аб тым, з якімі вынікамі сустракаюць восень беларускія футбалісты. Мінскае «Дынама», якое выступае ў вышэйшай лізе, знаходзіцца зараз на 14 месцы. Усёго ж у групе выступаюць 16 каманд. Праўда, да фінішу яшчэ далёка, і беларускія майстры скуранога мяча маюць магчымасць палепшыць сваё становішча.

У. ВЯРХОЎСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: на адной з дыстанцый рэспубліканскага лёгкаатлетычнага кросу; да фінішу — лічаныя метры!

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-94,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1158.